

A man with dark hair, wearing a brown knitted hoodie and a dark jacket, is walking on a city street at night. The background is blurred, showing city lights and a sign that says "KE AWAY".

MILJØ DANMARK

01.2011

06 *På cykel mod sygdom*
18 *Meyer – madmand med mission*
30 *Hvid sol*

Miljøministeriet

INDHOLD

MEYER - MADMAND MED EN MISSION

For Claus Meyer er mad mere end spørgsmålet om at stille sin sult. Det handler også om at kæmpe for en bedre verden og et renere miljø.

PORTRÆT

Meyer: Madmand med en mission 18

KEMI

Danmark forbyder børnecreme med parabener 14
Faresymboler på Facebook 34
Bliv klogere på kemikalierne 28

NATUR

På cykel mod sygdom 6
Hvid sol 30
Rådyrsyge har bredt sig til Sjælland 29

VAND

Muslinger kan rense vores fjorde 11
Nye værktøjer i kampen mod rotterne 16
Rent drikkevand - også i fremtiden 25
Gylleudslip bliver fremover mindre risikable 39

HØJDEMÅLING

Landskabet kommer nu i fem dimensioner 36
Når Danmarks højde skal måles 38

KORTE NYHEDER

Blinkende sko skal på genbrugsstationen 4
Tjek på naturen 4
Netbutik er en brændende succes 5
Kort nyt 26
Flere og flere sundhedsspor 28
Bliv klogere på kemikalierne 28

Udgivelser fra Miljøministeriet 40

11

MUSLINGER KAN RENSE VORES FJORDE

Forskning fra Skive Fjord tyder på, at muslinger kan være med til at bremse iltsvindet i de danske fjorde.

6

PÅ CYKEL MOD SYGDOM

Naturstyrelsen og Københavns Kommune har indledt et usædvanligt samarbejde om rehabilitering af kræftpatienter i naturen.

29

RÅDYRSYGE HAR BREDT SIG TIL SJÆLLAND

Sjællandske rådyr er blevet ramt af samme mystiske sygdom, som tidligere har taget livet af tre fjerdedele af den fynske rådyrbestand.

25

RENT DRIKKEVAND - OGSÅ I FREMTIDEN

En ny handlingsplan skal sikre forsyningen af rent drikkevand til danskerne - også ind i fremtiden.

HVID SOL

Hvert år kan man være heldig at se i tusindvis af hvide svaner over det sønderjyske marskland. MiljøDanmark har været til hvid sol i grænselandet.

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD / BILLEDARKIVET.DK

Blinkende sko skal på genbrugsstationen

Visse sko skal skrottes – og ikke bare smides ud. Indeholder børneskoene elektronik, skal de – når først de små fødder er færdige med at slide på dem – kasseres som elektronikaffald på genbrugsstationen. *Af Ulf Joel Jensen*

Er dit barns sko overhovedet lovlige? Det lyder næsten som en tidlig aprilsnar, men Miljøstyrelsen har tidligere fundet flere ulovlige sko i handlen herhjemme. Der er dog ikke umiddelbart noget at være bange for: Skoene er hverken skadelige for forbrugerne eller miljøet – så længe de bortskaffes korrekt.

Kasseres som elskrot

Det drejer sig om sko, der indeholder elektronik – herunder også batterier; typisk børnesko med blinkende såler. Og det ulovlige består i, at skoene skal være mærkede med et piktogram, der viser, at de ikke må smides i skraldespanden som almindeligt affald. Det er altså ikke ulovligt at gå med skoene endsige købe

dem – det er blot ulovligt at sælge dem uden korrekt mærkning.

Efter endt brug er det dog forbrugernes ansvar at skille sig korrekt af med skoene. De skal afleveres på genbrugsstationen sammen med husholdningens øvrige elektronikaffald. Kommunerne har derudover forskellige indsamlingsordninger, så man nogle steder kan aflevere elektronikaffald i fryseposer oven på skraldespanden og andre steder til storskraldsordninger. På denne måde bliver batterier og elektronik sorteret væk fra det almindelige affald og i stedet genanvendt i det omfang, det er muligt.

Det er dog ikke nødvendigt for forbrugerne selv at pille de elektroniske dele ud af skoene; hele skoen kan afleveres som elektronikaffald.

*Læs mere på
www.mst.dk
– søg efter
”blinkende
sko”*

Tjek på naturen

Over de næste tre år skal det danske landskab finkæmmes for såkaldt paragraf 3-natur. Den nuværende registrering af disse områder er behæftet med for mange fejl og mangler, og det bliver der nu lavet om på. *Af Jesper Andersen*

Fagfolk skal frem til 2013 studere luftfotos af hele landet og sammenholde dem med eksisterende registreringer. I tilfælde af fejl, mangler eller afvigelser opsøges det enkelte område, og der foretages en korrekt registrering. De opdaterede data bliver offentligt tilgængelige via Danmarks Miljøportal.

– Vi har et sted mellem 35.000 og 40.000 paragraf 3-områder, der tilsammen udgør cirka 10 procent af landets samlede areal. De har meget stor betydning for mange arters overlevelse, og jo mere vi ved om dem, jo bedre kan vi beskytte dem, siger Flemming Nielsen, kontorchef i By- og Landskabsstyrelsen.

Allerede nu viser en stikprøveanalyse af de mange luftfotos, at der er 15 til 20 procent fejl og mangler i registreringerne. Den tyder også på, at vores samlede areal med paragraf 3-natur faktisk er cirka 2 procent større end hidtil antaget.

Der er afsat 36 millioner kroner til opgaven, der kræver mange tusinde mandetimer at gennemføre. Når opgaven om tre år er fuldført, overtager kommunerne ansvaret for den fortsatte vedligeholdelse af registreringen. Det betyder, at de mindst hvert tiende år skal kontrollere alle områdere registreringer for fejl og afvigelser.

HVAD ER PARAGRAF 3-NATUR?

NATURBESKYTTESLOVENS PARAGRAF 3 OMFATTER BLANDT ANDET DE FLESTE VANDLØB, SØER OG VANDHULLER PÅ MINDST 100 M², MOSER, ENGE, HEDER, OVERDREV, STRANDENGE OG STRANDSUMPPE MED AREALER PÅ MINDST 2.500 M².

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD / BILLEDARKIVET.DK

Netbutik er en *brændende* succes

Trods stigende priser på nåletræ steg brændesalget sidste år eksplosivt. Mere end halvdelen af alt brænde i Danmark sælges nu over nettet. *Af Jesper Himmelstrup*

Køb dit brænde via computeren hjemmefra. Sådan lød Naturstyrelsens tilbud, da den for omkring et år siden lancerede sin brændeportal på nettet. Det tilbud har danskerne taget godt imod.

- Vi synes, det er gået rigtig godt. Man har jo altid lidt kriller i maven, men i dag er det svært at få øje på ulemperne, siger salgsleder i Naturstyrelsen Trekanten, Peter Chrois Møller.

Med en omsætning på mere end 20 millioner kroner i 2010 steg salget sidste år med mere end 40 procent i forhold til året før – til trods for, at prisen på brænde i samme periode er steget.

- Der er dog heller ingen tvivl om, at den hårde vinter også har sin del af fortjenesten, tilføjer han.

Den nye brændeportal har først og fremmest lokket en hel del nye kunder til butikken.

- Vi er blevet en kultur, der handler lidt hurtigere. Og så er den yngre generation ikke bange for at svinge dankortet over nettet. Derudover har vi haft en del førstegangskøbere på nettet, fordi det er ministeriet, der står bag portalen. Det er noget, som folk har tiltro til, forklarer Peter Chrois Møller.

Samtidig har nogle af de større kunder indset fordelene ved at handle over nettet.

- Da vi begyndte med portalen, solgte vi kun små stakke. Nu lægger vi også brænde ud til store grossister, siger Peter Chrois Møller.

Næsten halvdelen af alt brænde blev solgt online ved årsskiftet – og det stopper ikke her:

- Vi går i retning af, at 2/3 af alt brænde fremover vil blive solgt på nettet, understreger han.

Mere miljøteknologi, tak

Et nyt partnerskab mellem Dansk Industri, Dansk Miljøteknologi, Kommunernes Landsforening, Erhvervs- og Byggestyrelsen, Klima- og Energi-ministeriet, Trafikstyrelsen og Miljøstyrelsen skal undersøge mulighederne for at øge efterspørgslen på ny dansk miljøteknologi.

Læs mere på mst.dk

Nye bævere sat ud i Nordsjælland

Endnu 11 bævere er blevet sat ud ved Arresø i Nordsjælland – og knap 100 mennesker deltog i arrangementet ved Frederiksværk Kanal, der officielt markerede udsættelsen. Bæverne er hentet i Tyskland, hvor de er blevet indfanget ved Elben.

Læs mere på nst.dk

Skærpet kontrol med olieplatforme i Nordsøen

Miljøstyrelsen skal fremover øge tilsynet med Mærsk Olie og Gas olieplatforme i Nordsøen. "Vi skal være sikre på, at de tal, vi får fra Mærsk, er korrekte, og derfor skal vi også have uanmeldte tilsyn på platformene," siger miljøminister Karen Ellemann.

Læs mere på mim.dk

...LÆS MANGE FLERE NYHEDER
FRA MILJØMINISTERIET PÅ
WWW.MIM.DK/NYHEDER

FULD FART GENNEM SKOVEN

NATURSTYRELSEN HAR ANLAGT SÆRLIGE RUTER TIL MOUNTAINBIKERE I STATENS SKOVE OVER HELE LANDET. RUTERNE ER AFMÆRKET PÅ RØDE PÆLE, OG DER FINDES OGSÅ TURKORT, SOM CYKLISTERNE KAN HAVE MED I RYGSÆKKEN.

LÆS MERE OM RUTERNE PÅ
WWW.NATURSTYRELSEN.DK/NATUROPLEVELSER/AKTIV/MOUNTAINBIKE/

PÅ CYKEL
MOD SYGDOM

Med frisk luft og høj puls skal ondt fordrives. Nogenlunde sådan kan man sammenfatte grundidéen i et samarbejde mellem Naturstyrelsen og et sundhedscenter for kræftpatienter: MiljøDanmark spændte cykelhjelmene og fulgte efter bedste evne med, da de kræftramte blev sendt på mountainbiketure i Nordsjælland.

Af Ulf Joel Jensen. Fotos: Mikkel Østergaard

STYR PÅ RUTEN?

Naturstyrelsens Jes Aagaard tjekker kortet en ekstra gang, inden flokken af kræftpatienter begiver sig ud på de smattede skovstier.

Se godt på hinanden. Så pæne er vi ikke, når vi kommer tilbage igen. Vi kommer til at ligne noget, der er rullet i tjære og fjer – men det er et adelsmærke, når man kører mountainbike, lyder den smilende advarsel fra naturvejleder Jes Aagaard fra Naturstyrelsen.

Helt så galt går det dog ikke, skal det vise sig – selvom de fleste må en tur af cyklen undervejs og enkelte endda ender på ryggen i skovens pløre. En hård medfart, skulle man mene – ikke mindst, når man tager i betragtning, at dagens cyklister alle har en alvorlig kræftdiagnose med i bagagen.

Rehabilitering i skoven

Turen er nemlig en del af et rehabiliteringsprogram, som Naturstyrelsen afvikler i samarbejde med Københavns Kommunes Sundhedscenter for Kræfttramte. Og endda den lidt sjovere del, fortæller 56-årige Karen Larsen, som blev opereret for brystkræft i december 2009:

– Jeg har gået på sundhedscenteret siden januar og startede min fysiske træning i februar. Jeg har været med på flere forskellige af de her ture med Naturstyrelsen – både på mountainbike som i dag, på vandretur, træklatrung, kajak og meget andet. Det er en dejlig variation til vægttræning og maskinerne på sundhedscenteret; det gør det sjovt og meget lettere at tage sig sammen til at bevæge

sig, forklarer Karen Larsen, inden Jes Aagaard genner os alle i sadlen.

Med på turen er fem af Karens medpatienter, fysioterapeut Carina Nees fra sundhedscenteret, Jes fra Naturstyrelsen og MiljøDanmarks allerede småsvedende udsendte. Vi får grundige instruktioner i gearvalg og køretekniske fif til både op- og nedkørsler af Jes, mens vi ruller ind i skoven.

Menneskets svar på vildsvinet

Vi får testet vores nedkørselsevner, da Jes leder flokken ned ad en mindre skrænt, som ender i et lille mudderdelta iblandet fodboldstore sten. Alle kommer sikkert gennem denne første test af køreteknikken, optimismen og spredte grin breder sig i flokken sammen med de klikkende lyde fra gearskiftet, mens vi klatrer op ad den næste bakke.

Halvvejs oppe forsvinder den smalle skovsti, som udgør mountainbikeruten her i Hareskoven. Eller rettere: Stien breder sig ud og bliver til en mindre motorvej med et tungt mudderaelte i midten, store, afrundede stenblokke i siderne og uden om dem mere opkørt mudder, grene og fedtede blade fra træerne rundt om os.

Det giver pludselig mening, når Jes Aagaard kalder mountainbikerne for det menneskelige modstykke til vildsvinet: Det er muligt, at Naturstyrelsen har

udstykket en rute til cyklisterne i skoven – men det er sikkert som amen i kirken og sveden på panden, at mountainbikekørerne helt af sig selv løbende ændrer og omlægger stien mellem træerne, så de enten styrer udenom eller tværs igennem det værste mudder og finder enten mere eller mindre teknisk krævende stykker.

En tur i grøften

– Bro forude. Smal bro! Lyder det advarende råb fra spidsen af feltet. Vi har snart kørt skoven tynd i et par timer og har fået banket både pulsen og farten i vejret.

Broen viser sig at være to smalle – og frem for alt uhyggeligt glatte – træbrædder, der er placeret umiddelbart efter en krap nedkørsel og et skarpt S-sving på skovstien. Trods advarslen forfra er der ikke så meget andet at gøre end at slippe bremsen, sende en hurtig bøn opad og så ellers holde tungen lige i munden.

En enkelt i selskabet mister modet og efterfølgende balancen og ryger en tur ned til mudderkonen i grøften. Ved fælles hjælp får vi bugseret både mand og cykel op igen, og vi udnytter den naturlige pause til lige at få vejret. Der er mudder på både sko, bukser og jakker. Hjelmene sidder skævt og kinderne er røde. Karen Larsen griner fornøjet.

– Det er noget af en øjenåbner, det her. Jeg var aldrig nogensinde kommet

*Det er en dejlig
variation til
vægttræning og
maskinerne på
sundhedscenteret*

Karen Larsen,
kræftpatient

EN NATURLIG PAUSE

Selvom det ind imellem går endda meget stejlt op ad bakkerne i Hareskoven, bliver der også tid til at kigge lidt på naturens små gaver, når det er tid til at få pulsen lidt ned igen.

op på en mountainbike, hvis ikke det var sket under de her trygge rammer. Det er fantastisk sjovt at få lov til at prøve sig selv af på den her måde. Samtidig er samværet med de andre, der er i samme båd som dig selv – med ligestillede, der har været gennem et sygdomsforløb som dit eget – fantastisk vigtigt. Det er med til at bringe dig ud af den isolation, der godt kan komme efter en alvorlig sygdom, forklarer hun.

Og sandt er det da også, at cyklisterne på turen det ene øjeblik har talt om gearskift og nedkørselsteknikker. Og det andet om genoptræningsøvelser og operationsforløb.

Mod på mere

Kort efter er vi tilbage, hvor vi startede. Og som nævnt indledningsvist, så er Jes Aagaards forudsigelser om vores fremtøning gjort halvvejs til skamme. Nuvel – vi er alle iklædt stænk fra skovbunden og sprøjt fra vandpytterne, vi har mudder i både ansigt og på kroppen, men alt i alt ser vi stadig forholdsvis anstændige ud.

– Personligt giver det kæmpestor mening at arbejde med den her gruppe, forklarer Jes Aagaard lidt senere, da dagens deltagere så småt er begyndt at køre hjemad. En enkelt er stadig i gang med at skifte til almindeligt tøj, mens Karen Larsen taler med indehaveren af butikken.

– Det er jo let at mærke, hvordan folk bliver glade og opmuntrede af sådan en dag i skoven. På den måde er vi er med til at flytte noget – og det er meget bekræftende på det rent personlige plan. Samtidig giver det også masser af mening for Naturstyrelsen at involvere sig i den her type samarbejde, fordi de bynære naturområder skal være en aktiv komponent i samfundets samlede sundhedstilbud.

– Vi ved, at motion er en af de mest virksomme kure mod livsstilssygdomme. Men vi ved også, at afstand er en stor barriere mod, at folk kommer ud i naturen. Derfor planter vi hele tiden mere bynær skov – og den skal udnyttes. Naturstyrelsen skal forsøge at minimere barriererne, så den enkelte selv kan komme videre, fortsætter Jes Aagaard.

Vi bliver pludselig afbrudt af Karen Larsen, som lige vil sige farvel til Jes: Hun afslutter sit rehabiliteringsforløb på sundhedscenteret og er heldigvis ovre sin sygdom. Derfor er det her den sidste tur sammen med Jes – men langt fra hendes sidste tur på mountainbike i skoven, viser det sig:

– Nu har jeg sgu købt en cykel, lyder det med et grin, mens hun triumferende viser sin kvittering frem.

DET MENNESKELIGE VILDSVIN

Sine steder i skoven erobrer mountainbikerne gradvist nye arealer, når de kører stadigt bredere mudderdeltaer op. "Det menneskelige svar på vildsvinet," kalder naturvejlederen skovcyklisterne.

KAREN LARSEN

er blandt de kræftpatienter, som har takket ja til et anderledes rehabiliteringsprogram i naturen. Og det har hun bestemt ikke fortrudt: Efter hun har afsluttet sin rehabilitering, har hun selv investeret i en mountainbike til skovkørsel.

Hvis du tror, en musling bare sidder bomstille og laver ingenting, så tager du fejl. Den er et effektivt pumpeværk, der konstant filtrerer havvandet for alger. Et forskningsprojekt i Skive Fjord skal vise, om muslingekolonier kan bruges som alge-sier og derved nedbringe mængden af næringssalte i de indre danske farvande. Af Jesper Andersen.

MUSLINGER KAN RENSE VORES FJORDE

I følge EU's vandrammedirektiv skal alle medlemslandene senest i 2015 sikre en god vandkvalitet i deres kystnære havområder. Det betyder, at havvandet og bundvegetationen skal føres tilbage til samme tilstand, som før den menneskeskabte forurening.

Men i Danmark er vi stadig et stykke fra målet. Det skyldes især, at næringssalte fra vores landbrugsaresaler hver sommer forårsager øget algevekst i mange af vores indre farvande. Det skaber forringet sigtbarhed og i værste fald iltsvind.

Miljøministeriets styrelser har i en årrække samarbejdet med landbruget om at begrænse udvaskningen af næringssalte, men det er en kompliceret proces tid, der kræver nøje vurdering af de forskellige indsatsmetoders effektivitet og omkostninger. Imens nærmer EU's deadline sig, og Limfjordens ålegræs afslører vores resultat.

- Vi bruger ålegræs som indikator for vandkvaliteten. Jo klarere vandet er, jo større dybde kan ålegræsset gro på. For 100 år siden groede det ud til cirka 5,5

meter i Limfjorden. I dag når det kun ud til en dybde på mellem 2 og 3 meter. Vandrammedirektivets miljømål accepterer en afvigelse på op til 26 procent, så ålegræsset skal som minimum kunne gro ud til 4,1 meters dybde, hvis miljømålet skal opfyldes, siger Finn Andersen, havbiolog i Naturstyrelsen.

Muslinger til undsætning

Det er dog ikke kun på landjorden, der kan gøres en indsats. Der findes også metoder til at fjerne næringssaltene, efter de er overført til havvandet. En af de mere lovende er at lade muslinger filtrere vandet og derefter fjerne dem. På blot en time kan en middelstor blåmusling filtrere 5 liter vand for alger og dermed for næringssalte. Men spørgsmålet er, om det bedst kan betale sig at fiske muslinger fra naturlige bestande på bunden eller opdrætte dem i særlige anlæg?

- Vi mener, at anlæggene har et større potentiale end at fiske efter bundlevende muslinger. Hvis vi skal fjerne lige så mange muslinger ved bundfiskeri, som man kan dyrke i kunstige anlæg, så skal det foregå på et meget stort areal, og det vil gå hårdt ud over vegetationen og andre dyr på bunden. Derfor har vi indtil videre fokuseret på opdræt, siger Finn Andersen.

10.000 tons på en sommer

Der findes en del kommercielle muslingeanlæg i de danske farvande, og i princippet kan samme slags anlæg bruges til vandrensning. På et areal på 750 x 250 meter udspændes der cirka 90 kilometer nylonreb, som naturligt forekommende muslingelarver sætter sig fast på. Hvert enkelt anlæg kan indeholde op til to milliarder individer, der på én sommer øger deres totalvægt til mellem 8.000 og 10.000 tons. De er dog for små til at blive til menneskeføde.

- Muslinger er som gulerødder. Der skal tyndes ud i dem, hvis de skal vokse sig store. Så det gør man i kommercielle anlæg, hvor muslingerne skal være 4,5 - 6 centimeter lange, før de kan sælges som ferske spisemuslinger. Men hvis man kun er interesseret i vandrensning, kan man bare lade dem passe sig selv, siger Finn Andersen.

Når muslingerne om efteråret tages op, kan de anvendes til flere forskellige formål. En mulighed er at knuse dem og bruge dem i biogasanlæg. En anden er at bruge dem til gødning eller i produktion af dyrefoder. Hvad der er mest rentabelt, er endnu ikke afklaret.

Bagsiden af medaljen

Selvom resultaterne viser, at muslinger har stor indflydelse på vandkvaliteten i deres nærmiljø, er der også nogle negative aspekter. Især for bundforholdene under anlæggene. Muslingers affaldsstoffer synker til bunds og omsættes her af bakterier og svampe. Lokalt vil det derfor medføre et øget forbrug af ilt.

- De negative konsekvenser bør undersøges nøje, før man skalerer metoden op. Men uanset hvad, så reducerer muslinger problemet med for mange næringsstoffer i vandet. En tredjedel af deres føde går til at pumpe vand, en tredjedel bruger de til at vokse, og derfor ender kun den sidste tredjedel som ufordøjede rester på bunden under anlægget, siger Finn Andersen.

Vil det virke?

Det er stadig for tidligt at spå om, hvorvidt muslingemetoden vil blive en udbredt praksis. Men det er ikke utænkeligt. Foreløbige resultater fra Skive fjord viser, at der er markant forskel på algekoncentrationen i havvandet før og efter det har passeret et muslingeanlæg - selv mange meter væk. Men da muslinger ikke bevæger sig, er det vigtigt, at de bliver placeret rigtigt.

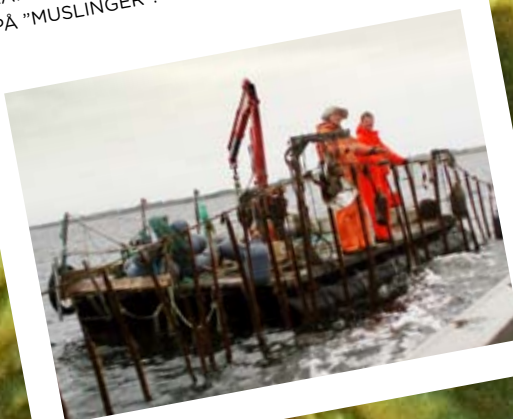
- Vurderingen af muslinger som et rentabelt og praktisk anvendeligt virkemiddel beror også på analyse af vandets bevægelser i de pågældende områder. Indtil videre arbejder vi kun med løselige overslag, og disse tal skal konkretiseres i løbet af de næste par år. Men vi har en idé om, hvilken skala man skal op i, før muslingerne virkelig batter noget. Hvis man for eksempel skal føre Limfjorden tilbage til sin oprindelige vandkvalitet, kan det i teorien gøres ved at dække 5 procent af vandfladen med muslingeanlæg, siger Finn Andersen. Han understreger dog, at de kun er tænkt som et supplement til andre indsatsmetoder.

MILLIARDER AF MUSLINGER

Blåmuslingerne "dyrkes" på lange nylonreb i fjordvandet. På ét anlæg med ca. 90 km reb kan der sidde helt op mod to milliarder muslinger.

MUSLINGER SOM VIRKEMIDDEL - ET PILOTSTUDIE

MILJØSTYRELSEN HAR FINANSIERET EN RAPPORT OM PILOTSTUDIET I SKIVE FJORD. DEN KAN FINDES PÅ NATURSTYRELSEN.DK - SØG PÅ "MUSLINGER".

Danmark forbyder børnecreme med parabener

Som det første land i EU forbyder Danmark nu to parabener i plejeprodukter til børn under tre år. Parabenerne er under mistanke for at være hormonforstyrrende, og kosmetikindustrien har ikke kunne levere nødvendig dokumentation for, at produkterne ikke er skadelige.

Af Marianne With Bindslev

Det er slut med parabener, der er mistænkt for at være hormonforstyrrende, i produkter som solcreme og fugtighedscreme til børn under tre år.

– Nu har vi ventet i mere end fem år på en dokumentation fra kosmetikindustrien, der viser, at parabener ikke er hormonforstyrrende. Det kan industrien åbenbart ikke levere. Gang på gang trækkes sagen i langdrag. Men små børn er mere følsomme overfor hormonforstyrrende stoffer, som kan betyde, at piger kommer tidligere i puberteten og drenges sædkvalitet forringes. Derfor ser jeg ingen anden vej end at forbyde brugen af problematiske parabener i cremer og anden kosmetik til børn under tre år, indleder miljøminister Karen Ellemann, og funktionsleder Elisabeth Paludan fra Miljøstyrelsen supplerer:

– Vi har diskuteret parabener i mange år, både herhjemme og i EU, fordi der findes studier, der peger på, at de to parabener kan skade drenges og mænds sædkvalitet. Studierne er generelt af en dårlig kvalitet, men ingen har endnu kunnet dokumentere, at parabenerne IKKE er skadelige. Og når vi ikke kan få dokumentation for, at stofferne er sikre, må usikkerheden altså komme børnene til gode.

Dermed bliver Danmark det første land i EU med et forbud mod parabener i børneprodukter.

Tidlig pubertet og nedsat sædkvalitet

Det er nærmere bestemt parabenerne probylparaben og butylparaben, der nu bliver forbudt, fordi de er under stærk mistanke for at være hormonforstyrrende.

Miljøstyrelsen færdiggjorde i 2009 sin egen undersøgelse af, hvor farlige stofferne er for små børn.

– Vi har analyseret produkternes kemiske indhold og vurderet, hvor meget 2-årige børn typisk vil være udsat for dem. Små børn er specielt udsat, fordi de har en stor kropsoverflade i forhold til deres størrelse – mindre kroppe bliver påvirket mere af produkternes kemiske indhold, siger Elisabeth Paludan, der fortæller, at Miljøstyrelsen lige nu er i gang med at kigge på, hvordan forbuddet helt konkret skal skrues sammen.

Gravide og parabener

Måske kommer forbuddet på sigt til at omfatte flere plejeprodukter end dem til børn. I 2011 sætter Miljøstyrelsen nemlig et nyt stort projekt i søen, der har til formål at undersøge gravides samlede udsættelse for hormonforstyrrende stoffer.

Undersøgelsen vil være ret omfattende, da den både skal se på den påvirkning, der kan være fra forbrugerprodukterne, men også fra andre relevante kilder, så det færdige resultat vil vi først kunne se om et par år.

... små børn er mere følsomme overfor hormonforstyrrende stoffer, som kan betyde, at piger kommer tidligere i puberteten og drenges sædkvalitet forringes.

Karen Ellemann

PARABENER

Parabener er betegnelsen for en gruppe af kemiske stoffer, der bruges som konserveringsmidler i kosmetik for at hindre bakterie- og svampevækst i produkterne. I 2005 vurderede EU's videnskabelige komite, at methyl- og ethylparaben ikke udgjorde en risiko i de mængder, der er tilladt i kosmetik. Propyl- og butylparaben er dog under mistanke for at være hormonforstyrrende.

Hormonforstyrrende stoffer kan forårsage for tidlig pubertet, en øget risiko for brystkræft, nedsat sædkvalitet, en øget risiko for testikelkræft og en øget risiko for misdannelser i kønsorganerne hos drenge.

Risikoen ved at blive påvirket af hormonforstyrrende stoffer er sandsynligvis størst i de perioder af livet, hvor hormoner spiller en stor rolle i vores udvikling. F.eks. i fostertilstanden, som spædbarn, i puberteten og ved graviditet og amning.

BØRN OG SKADELIGE PARABENER

Miljøstyrelsen har i et projekt, der blev afsluttet i september 2009, undersøgt 2-åriges samlede udsættelse for kemiske stoffer via kontakt med forbrugerprodukter, fødevarer og indeklima.

En af konklusionerne var, at de bidrag 2-årige modtager fra især parabenerne propylparaben og butylparaben kan udgøre en risiko for østrogene forstyrrelser af hormonsystemet. Dette bidrag kommer overvejende fra kosmetiske produkter som creme/fedtcreme/lotion og solcreme, og anbefalingen var, at der er behov for at reducere børns udsættelse for stofferne.

Miljøstyrelsen har ingen opgørelser over, hvor stor en del af markedet for kosmetikprodukter til børn, der indeholder de konkrete parabener: Da sammensætningen af produkter ifølge brancheforeningen SPT jævnligt ændres, er det vanskeligt at danne sig et præcist billede af markedet.

FOTO: SCANPIX

Antallet af rotter i Danmark stiger. Derfor har Naturstyrelsen sammen med Kommunernes Landsforening og Dansk Vand- og Spildevandsforening (DANVA) iværksat en omfattende plan, der skal ruste os til kampen mod den plagsomme overlever. *Af Jesper Himmelstrup*

NYE VÆRKTØJER I KAMPEN MOD ROTTERNE

Kontakt din kommune, hvis

- DU HAR SET EN ROTTE
- DET SKRABER I VÆGGEN
- DER LUGTER AF ROTTER
- DER GENERELT ER SPOR EFTER ROTTER

Nyt forsøg

I KØBENHAVNS KOMMUNE HAR MAN GENNEMFØRT ET FORSØG MED ROTTE-SPÆRRER OG ELEKTRONISKE ROTTEFÆLDER. ET FORSØG, DER SKAL AFRAPPORTERES SENERE PÅ FORÅRET.

Antallet af rotteanmeldelser til kommunerne er de sidste ti år steget med mere end 35 procent i forhold til årtiet før, og selvom øget information om rotter sikkert har været med til at udløse flere anmeldelser, så er rotterne uden tvivl blevet flere herhjemme, fastslår rotteekspert i Naturstyrelsen, Peter Weile, der har arbejdet med rottebekæmpelse i mere end 16 år.

- Anmeldelserne er det eneste sikre pejlemærke, vi har, og det er det bedste udtryk for, at der er kommet flere rotter i det danske samfund, understreger han.

Forklaringerne er mange. For det første er der naturlige svingninger i rottebestanden, for det andet har de milde vintre givet rotterne gode overlevelsesmuligheder, for det tredje har vi kilometervis af dårlige kloakker og stikledninger i den danske undergrund, og for det fjerde har kommunerne skåret i investeringer i forbindelse med rottebekæmpelsen.

- Vi har masser af eksempler på, at man i kommunerne bare har ladet stå til og taget lidt for lemfældigt på opgaven.

Og den går bare ikke, for man skal ikke undervurdere rottens tilpasningsevne, så det er noget, der koster tid og penge, siger Peter Weile.

Han oplyser, at den kommunale rottebekæmpelse hvert år koster det danske samfund omkring 85 millioner kroner. Derudover bruger samfundet betydeligt flere penge på at udbedre skader på kloakker, stikledninger, fortøve m.m.

Ny rotteplan på vej

På den baggrund har Naturstyrelsen udarbejdet en plan, der fremover skal gøre det sværere at være rotte herhjemme. Naturstyrelsen planlægger at arbejde tæt sammen med både DANVA og Kommunernes Landsforening om planens udførelse.

Planen lægger op til, at kommunerne i langt højere grad skal gøre brug af digitale løsninger, når det handler om at anmelde rotter. På den måde kan både borgere, kommuner og stat hurtigt registrere rottens adfærd - og sætte en mere effektiv bekæmpelse i gang.

- Bekæmpelsesindsatsen står og falder med, at folk anmelder rotterne. Ellers kan man jo ikke komme ud at bekæmpe dem, understreger Peter Weile.

Desuden må rottebekæmpelse fremover kun udføres af autoriserede personer.

- Mister man sin autorisation, så er man færdig i den branche. Så derfor håber vi, at bekæmperne tænker sig om to gange, inden de laver sjusk, advarer Peter Weile.

Resistensstrategien

Naturstyrelsen har i samarbejde med det tidligere Skadedyrlaboratorium udarbejdet en resistensstrategi, der anbefaler rottebekæmperne at anvende den svageste gift først. Erfaringerne viser nemlig, at resistensen spreder sig i takt med rotternes vandringer, og at rotterne nu er resistente over for tre af de i alt seks aktivstoffer, der er tilladt på det danske marked.

- Hvis vi lægger ud med den stærke gift, så fremmer vi resistensudviklingen, og så støder vi på et tidspunkt hovedet mod loftet. Så har man afskrevet muligheden for at bruge de svagere gifte, forklarer Peter Weile.

Samtidig håber man på den måde at begrænse de uheldige bivirkninger af rottebekæmpelsen. En undersøgelse fra Danmarks Miljøundersøgelser har nemlig vist, at der er fundet store mængder muse- og rottegift i døde fugle, ugler og rovpattedyr.

- Der er ingen tvivl om, at det stammer fra rotte- og musebekæmpelse. Men det er uklart, om det er fra privat, offentlig eller ulovlig rottebekæmpelse. Uanset årsag vil anvendelse af svagere gifte betyde færre sekundære forgiftninger, siger Peter Weile.

Forebyggelse frem for bekæmpelse

Rottekonulenten håber, at den nye plan vil gøre det langt sværere for de uinviterede rotter i det danske samfund fremover. For rotterne skal man absolut ikke undervurdere, og de er hurtige til at tilpasse sig vores levevis, understreger han.

- Hvis der ikke var mennesker, var der heller ikke rotter. Det er os, der giver dem de niches, som de er så gode til udnytte, siger Peter Weile.

Læs den endelige rotteplan på naturstyrelsen.dk - søg på "rotteplan".

Hvis der ikke var nogen mennesker, var der heller ikke rotter. Det er os, der giver dem de niches, som de er så gode til at udnytte. Rotterne har lugtet lunt; 'hvis jeg går i menneskets fodspor, så falder der krummer af'.

Peter Weile

FOTO: SCANPIX

FRA 2 TIL 800 PÅ ÉT ÅR

Den brune rotte (*Rattus Norvegicus*) er langt den mest udbredte i Danmark. Der findes ikke noget sikkert tal på, hvor mange rotter, der bor i den danske undergrund - men de skal tælles i millioner. Rotternes antal stiger og falder i perioder på ca. 10 år - seneste rotteboom var i 2008.

Og rotterne formerer sig som... rotter. I princippet kan to rotter blive til mere end 800 på ét år. Derfor er det vigtigt at agere tidligt, for at lette bekæmpelsen.

Rotterne er samtidig gode til at udnytte deres muligheder. Når vintrene fx bliver varmere, giver det rotterne bedre mulighed for at overleve.

Opvokset på en diæt af margarine, rasp, frosne grøntsager og fars fra dåse endte drengen fra Lolland med at definere vores lands madkultur og sætte Norden på det gastronomiske verdenskort. Claus Meyer er nået langt – men er meget langt fra i mål. Af Ulf Joel Jensen.
Fotos: Mikkel Østergaard

A blurred background image showing a hand holding a smartphone. The screen of the phone displays a calculator app with various numbers and symbols. The overall image is out of focus, with the text overlaid in the center.

MEYER: MADMAND MED EN MISSION

KL. 19.45: BOGSIGNERING

I anledningen af udgivelsen af sin nyeste kogebog *Almanak* har Claus Meyer indrettet en lille café-butik i det indre København, hvor man kan købe bogen, smage på opskrifterne, møde forfatteren mv.

Jeg kan se ham nede i gården fra min venteposition på første sal.

Han ser en smule forjaget ud, som han puster kinderne op og slipper luften ud igen, mens han ligesom sænker sin kadence en anelse. Jeg tænker, at han måske lige skal samle tankerne en stund inden vores interview og går selv hen til bordet, hvor vi skal sidde.

Da han øjeblikket efter træder ind i lokalet, viser det sig, at jeg tilsyneladende tog fejl: Han skulle åbenbart bare finde sin telefon, da han sænkede farten nede i gården. I hvert fald taler han i den nu, mens han tager jakken af og samtidig åbner sin bærbare. Multitasking – eller bare endnu en dag i madmandens liv: Der er mange, rigtigt mange, der vil have en bid af Claus Meyer – og efter vores interview står et tv-hold klar til at lave en udsendelse, hvor tv-kokken koger en suppe med jordskokker.

Der går nogle minutter med telefonsamtale og flittige musseklik på computeren, men pludselig kigger han op, smiler og rækker hånden frem til hilsen. Nu er vi i gang.

Mere skidt og mere kanel

Når først man får åbnet for Claus Meyers verbale sluser, er det bare om at hænge på. For han taler hurtigt, han taler længe, og han taler passioneret.

Historien om en af landets mest kendte madmennesker er på mange måder forunderlig og uforudsigelig – alligevel går der en klar, rød tråd gennem den: Den former sig som en langstrakt, indædt og på mange måder mere og mere succesfuld kamp

*Jeg er vokset op i et
kulinarisk mørke
på Lolland i en
skilsmissefamilie,
hvor kærligheden var
rådnet op. Maden var
reduceret til noget, der
blot skulle sikre artens
overlevelse – og kom
ofte ud af forskellige
dåser fra Beauvais.*

Claus Meyer om sin opvækst på Lolland.

mod det, han selv kalder en af globaliseringens skyggesider; en gold og uddøende madkultur, der primært baserer sig på affald forklædt som fødevarer.

– I løbet af de sidste 18-20 år er der sket en polarisering af madkulturen i Danmark, siger Claus Meyer i et forsøg på at opsummere den periode, hvor han selv har været en synlig deltager i maddebatten. Han uddyber:

– På den ene side er der kommet mere junk og lette løsninger på markedet. Men på den anden side har vi i dag også klart flere spændende, sunde og velsmagende produkter, der hænger sammen med vores landskab og årstidernes skiften. Den positive udvikling finder vi heldigvis overalt: Den er forankret i sundhedsvæsenet, i den enkelte persons hverdag, i Folketinget og hos regeringen. Og vi skal blive ved med at styrke den madkulturelle kapital her i landet – det er simpelthen nødvendigt, hvis vi ikke i al evighed skal poste milliarder af kroner i at udbedre skaderne på folks helbred.

Meget mere end mad

Således får han – helt symptomatisk – kastet nye bolde op i luften. For mad er ikke bare mad i Meyers verden: En ordentlig fødevarerkultur er en direkte brobygning mellem det enkelte menneskes sundhed og hele planetens sundhed.

Ordentlig mad er bæredygtig mad – han har direkte formuleret det som punkt nummer seks i Det Ny Nordiske Køkkens Manifest. Og på den måde bliver mad også til miljø.

– Grundtanken i Det Ny Nordiske Køkken er at gribe naturen på sit højeste og lave måltider, der smager af, hvor de er tilberedt i verden. Det er en måde at komme helt tæt på naturen: At lade den og årstiderne udmønte sig i hverdagens mad, som man derefter indtager. Tættere på naturen kan man vel ikke komme?

PLUK FRA CLAUD MEYERS BLÅ BOG

FØDT I 1963.

HAN HAR ALDRIG TAGET EN FORMEL KØKKENRELATERET UDDANNELSE – I STEDET ER HAN UDDANNET CAND.MERC. I 1991.

DEBUTEREDE PÅ TV I 1992 MED PROGRAMMET MEYERS KØKKEN.

DELTOG I 1993 I DET FØRSTE DANSKE STJERNEKØKKETRÆF MED DESSERTEN CREME MANJARI I SPRØD INGEFÆRKURV, CHOKOLADEKAGE GUANAJA, CHOKOLADEIS PUR CARAÏBES TILSMAGT MED POLYNESISK VANILLE, PÆRER OG AGEN-SVESKER I RØDVIN SAMT CREME ANGLAISE.

INITIATIVTAGER TIL SMAGENS DAG I FOLKESKOLERNE I 1994.

INITIATIVTAGER TIL OG MEDEJER AF VERDENS BEDSTE RESTAURANT, NOMA.

INITIATIVTAGER TIL OG MEDFORFATTER AF DET NY NORDISKE KØKKENS MANIFEST.

UDNÆVNT TIL ADJUNGERET PROFESSOR VED DEN KONGELIGE VETERINÆR- OG LANDBOHØJSKOLE.

MEDVIRKEDE I TV-SERIEN SMAG PÅ DANMARK I 2007, SOM SIDEN ER BLEVET VIST I 60 FORSKELLIGE LANDE FOR OMKRING 100 MILLIONER SEERE.

TRAVLE MEYER

Claus Meyer er vel mere en madentreprenør end han er kok. Han er indehaver eller stifter af en sand sværm af fødevarerrelaterede virksomheder: Mere end 10 virksomheder er registreret i hans navn – og dertil kommer, at han bestrider et hav af bestyrelses- og udvalgsposter i både offentligt og privat regi.

Claus Meyer er også mand for at tage sin egen medicin og sætte handling bag ordene. Når han siger, at mad er miljø, at et godt køkken er et bæredygtigt køkken, så hænger det fint sammen med det, der foregår i hans mange forskellige virksomheder.

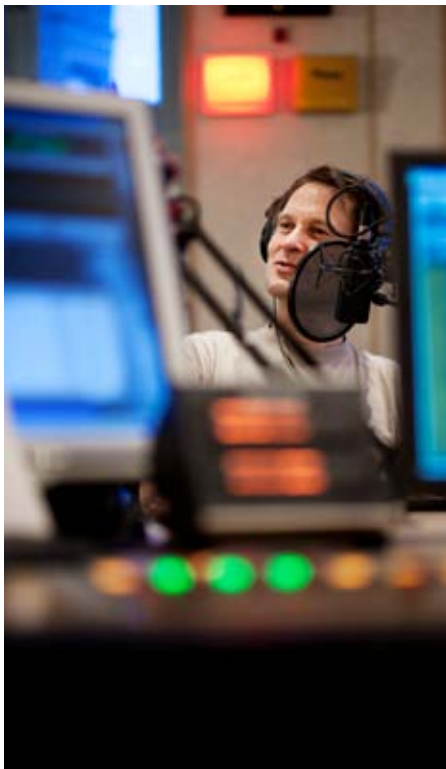
Han har anlagt en helt ny, økologisk frugtplantage på Lilleø. Han har etableret et mel- og bageriprojekt, hvor både

engros- og detailbageriet er 100 procent økologisk. Han står bag kaffemærket Estate Coffee, som er et kafferisteri, der fremmer en bæredygtig dyrkning af kaffe på enkeltfarme rundt om i verden. Og så er der hans enorme kantinevirksomhed, der hver dag tilbereder 13.500 måltider til ansatte i mere end 60 virksomheder. Her har de øget andelen af økologi i alle indkøb fra knap 20 procent til 33 procent på halvandet år.

- Det bliver altså til rigtigt mange tons giftstoffer, vi dermed sparer naturen for på årsbasis. Det nævner jeg ikke for at sole mig i min selvgodhed. Men mere for at demonstrere, at jeg mener det alvorligt, når jeg siger, at maden skal bygge bro mellem den enkeltes og hele planetens sundhed, forklarer den entreprenante kok.

Jeg vil vove at hævde, at når vi er sunket så dybt, at vores appetit blot ansporer os til at tilberede og besørge de daglige måltider med det formål at opretholde livet, og ikke samtidig at søge den belønning, nydelsen repræsenterer, så har vi længe været i færd med at glemme at elske.

Claus Meyer i forordet til sin første kogebog: Året rundt i Meyers køkken, 1993.

KL. 8.30: RADIOINTERVIEW

Claus Meyer er mødt tidligt til interview i Radio 100 FM's lokaler på Rådhuspladsen i København.

KL. 11.00: STATUSMØDE

Efter radiointerviewet går turen videre til én af Meyers mange virksomheder, Meyers Deli på Frederiksberg, hvor han holder statusmøde med sin restaurant-chef.

KL. 14.00: ALMANAK

Claus Meyers seneste kogebog Almanak er en omfattende sag med mere end 1.000 opskrifter og mange forslag til sæsonbestemte udflugter i naturen.

Kontrasterne skabte Meyer

Claus Meyers tydeligvis glødende og altopslugende interesse for mad blev født af et sanseligt bombardement af velsmag og kærlighed, han i sin ungdom blev udsat for i Frankrig:

– Jeg er vokset op i et kulinarisk mørke på Lolland i en skilsmisefamilie, hvor kærligheden var rådnet op. Maden var reduceret til noget, der blot skulle sikre artens overlevelse – og kom ofte ud af forskellige dåser fra Beauvais. I fuldkommen kontrast hertil står de paradisiske omstændigheder, jeg levede under i Frankrig, da jeg var au pair hos en familie i Gascogne: Fantastiske kager, utrolige måltider, kærlighed i overflod og den store familie, der samledes om maden. Nød den. Satte ord på.

Han fortsætter sin lovprisning af det franske køkken, han dumpede ned i ved en tilfældighed. Kærligheden til mad rummer tydeligvis mere end bare de nordiske råvarer, men hér taber jeg tråden i Meyers fortælling. Jeg forstår ganske enkelt ikke, hvordan et tilfældigt møde med den gode mad i Gascogne har kunnet skabe denne fødevareinstitution, der sidder foran mig. Denne overaktive forkæmper for en bedre fødevarekultur i det ellers kulinarisk fortabte Danmark.

Det letteste for den unge Meyer havde vel alt andet lige været at blive og nyde det franske køkken i stedet for at rejse hjem og forsøge sig med en revolution af det danske? Claus Meyer nikker, tænker sig kort om og forsøger sig med en forklaring.

På jagt efter kærligheden

– Det er blevet en slags kald for mig. Jeg kom hjem fra Frankrig som 20-årig helt uden forudsætninger og erklærede åbent, at

jeg ville vælte den danske madkultur omkuld. Jeg ved ikke helt, hvor jeg fik den tro på mig selv fra. Den er vel sået af min far, der med sine personlige helte som Elvis Presley, Tarzan og Casius Clay havde en stærk tro på, at man godt kan blive noget stort her i tilværelsen – selvom oddsene er imod.

Og når det kommer til det enorme arbejdsraseri, Claus Meyer har lagt for dagen i sin kamp for at højne og forme den danske gastronomiske kultur, så får faren – den fraværende far i skilsmisshjemmet – igen sin del af "skylden":

– Jamen, jeg ved ikke – min baggrund er jo skilsmisshjemmet og evige kamp for anerkendelse og kærlighed ...

Claus Meyer tøver for en sjælden gangs skyld og fortsætter så:

– På den ene side er det svært at bagatellisere sine personlige projekter, når NOMA for eksempel bliver nummer et i verden. På den anden bliver jeg drevet videre på en formålsløs jagt efter at gøre mig fortjent til kærligheden. Jeg er sikker på, at det hænger sammen med, at min far ikke var der i min ungdom. Jeg forsøger et eller andet sted stadig at gøre mig fortjent til hans kærlighed.

Den velsmagende natur

Lige nu er Claus Meyer aktuel med Almanak – en diger kogebog på omkring 700 sider med mere end 1.000 opskrifter. Bogen har været på vej i mere end 10 år, fortæller han – og ligger i lige linje med hans første kogebog fra 1993, Året rundt i Meyers Køkken: Begge formidler opskrifter, der hænger sammen med årstidernes skiftet og de aktuelle, lokale råvarer.

Som noget nyt indeholder Almanak ikke bare opskrifter:

Bogen er opdelt i årets måneder – og et par gange eller mere i hvert kapitel sender Meyer sin læser ud i naturen på jagt efter egne råvarer: Det kan være anvisninger på at finde vild humle. Eller plukke hybenroser, tage på vinterfisketur eller at fange sine egne strandkrabber. Hovedsagen er, at læserne bliver aktiveret og kommer ud af køkken og stue.

– Personligt betyder naturen enormt meget for mig. Jeg flygter ud i den ved første lejlighed – og er jo i sidste ende afhængig af den, når jeg står i køkkenet og skal tilberede et måltid. På den måde får jeg sjovt nok også altid tilrettelagt min fritid efter, hvor naturen lige nu folder sig mest velsmagende ud: Jeg er altid på Lilleø, når de første blomster er modne. Og jeg opholder mig rigtigt meget på vores ødegård i Sverige, hvor der er en halv times bilkørsel til nærmeste butik – men hvor skoven til gengæld er pakket med Karl Johan-svampe, skovsyre, skovmærke og så videre.

Igen nærmest fortaber madmennesket sig i lovprisninger, der automatisk glider over i fantasier om, hvordan de nyplukkede svenske svampe kan tilberedes med smør og urter.

Claus Meyer er langt fra færdig på sin personlige odysseé.

KL. 10: CYKLISTEN CLAUS

Det foretrukne befordringsmiddel er den lille budcykel, når Claus Meyer skal rundt mellem sine mange møder i løbet af en dag. Her går turen fra Radio 100 FM på Rådhuspladsen til Meyers Deli på Frederiksberg.

Rent drikkevand – også i fremtiden

Ny handlingsplan sætter rammen for sikring af drikkevandskvaliteten. *Af Ulf Joel Jensen*

De fleste af os tager det for givet. I en sådan grad, at vi ofte skal en tur til udlandet for rigtigt at bemærke privilegiet i at kunne drikke rent, frisk og velsmagende vand direkte fra hanen. For det rene vandhanevand er langt fra en selvfølge i resten af verden.

I Danmark er vi begunstiget fra naturens side med nedbør og gode jordbundforhold, som er udgangspunktet for dannelsen af grundvandet under vores fødder. Desuden har vi en mangeårig tradition for at beskytte grundvandet, så det efter iltning og filtrering er klar til at blive drukket. Og sådan skal det blive ved med at være, understreger civilingeniør Gunver Heidemann fra Naturstyrelsen.

Grundvandsbeskyttelsen central

I december 2010 blev den nye drikkevands-handlingsplan fremsendt til Folketinget, og visionen i handlingsplanen er først og fremmest at sikre rent og godt drikkevand leveret gennem en bæredygtig vandindvinding af en innovativ vandforsyningssektor.

Handlingsplanen udpeger syv vigtige indsats-

områder, der skal arbejdes videre med for at sikre den høje kvalitet af drikkevandet. Helt centralt står beskyttelsen af grundvandet.

Handlingsplanen beskriver en række initiativer, der skal begrænse belastningen med pesticider fra landbruget – bl.a. sprøjtefrie randzoner omkring borer, som de også beskrives i Grøn Vækst-initiativet. Desuden skal staten senest i 2015 have afsluttet kortlægningen af grundvandsmagasinerne – hvorefter kommunerne senest to år efter skal være klar med deres indsatsplaner for at beskytte grundvandet.

Herudover opererer handlingsplanen også med forskellige initiativer til sikring af drikkevandskvaliteten. Her skal fremhæves indførelse af ledelsessystemer på vandforsyningerne, som ministeren vil drøfte med alle Folketingets partier, initiativer om bedre og mere systematisk tilsyn, blødgøring af drikkevandet og udvikling af nye vandteknologier.

Endelig beskriver handlingsplanen også forskellige indsatser, der skal øge borgerinddragelsen og dermed tilliden til, at man uden tøven og risiko kan drikke vandet direkte fra hanen.

Det rene vand

Det danske drikkevand kommer fra grundvandet. Når nedbøren siver ned gennem jorden, bliver det filtreret og renses helt naturligt. Desuden bliver det tilført naturlige salte og kalk, som er med til at give vandet smag. Når vandet via vandværkerne hentes retur til overfladen, iltes det først for at fjerne uønskede luftarter i vandet som for eksempel methan. Dernæst filtreres vandet – og så er det klar til brug. I Danmark stilles der krav til drikkevandets kvalitet i henhold til EU's drikkevandsdirektiv.

De syv indsatsområder

DEN NYE DRIKKEVANDSHANDLINGSPLAN INDEHOLDER I ALT SYV INDSATSOMRÅDER

- 1 Grundvandsbeskyttelse skal forebygge drikkevandsproblemer
 - 2 Gennemtænkt vandplanlægning
 - 3 Mere sikker drikkevandsforsyning
 - 4 Systematisk kommunalt tilsyn
 - 5 Mere borgerinddragelse på vandområdet
 - 6 Udvikling af vandteknologier
 - 7 Offensiv regulering
- Læs hele handlingsplanen på Naturstyrelsen.dk – søg efter drikkevands-handlingsplan.

PAS PÅ FORTIDSMINDERNE!

Rundt om i landskabet står en række synlige levn fra vores fælles fortid: Stendysser og gravhøje er blandt de mere end 30.000 fredede fortidsminder i Danmark – og de skal både passes og plejes, så også vores efterkommere kan have gavn af dem.

Derfor lancerer Naturstyrelsen i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen en ny webportal, der ikke bare indeholder inspiration og oplysninger om Danmarks fredede fortidsminder – men også gode råd om og vejledning i, hvordan man sikrer fortidsminderne for eftertiden.

Hjemmesiden er tænkt som vejledning til lodsejere og kommuner – og som inspiration til den almindelige fortidsinteresserede borger og turist.

Kig selv med på altomfortidsminder.dk

FOTO: SCNAPIX

Ulovligt bly fundet i legetøj

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD /
BILLEDARKIVET.DK

En ny kontrolkampagne har afsløret, at seks ud af 27 stykker elektrisk legetøj indeholder bly i ulovlige mængder. Kontrollen er foretaget af Kemikalieinspektionen i Miljøstyrelsen, som har tjekket elektrisk legetøj i prisklassen 50 til 100 kroner.

– Det er bekymrende, at elektrisk legetøj indeholder bly. Bly udgør et mil-

jøproblem, hvis det ikke bliver behandlet rigtigt, når legetøjet er blevet til affald, forklarer Flemming Hovgaard Jørgensen fra Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion. Legetøjet er altså miljøskadeligt, men det er ikke farligt at lege med, da blyet sidder inden i produkterne.

Miljøstyrelsen har konfronteret importørerne af det blyholdige legetøj, som nu er trukket tilbage fra markedet. Alligevel er det vigtigt, at elektrisk legetøj ikke ryger i skraldespanden, men i stedet afleveres til den kommunale ordning for elektronikaffald.

FOTO: SCNAPIX

SIKRING AF FREM- TIDENS NATURGAS

Danmark er kommet et skridt nærmere en fremtidssikret naturgasforsyning efter, Naturstyrelsen Odense har givet en VVM-tilladelse (Vurdering af Virkninger på Miljøet) til at etablere en ny gasledning fra den dansk-tyske grænse til Egtved i Vejle Kommune.

Danmark er selvforsynende med naturgas fra Nordsøen, men om få år bliver det formentlig nødvendigt at importere gas fra Tyskland, da der er udsigt til en faldende produktion af naturgas i den danske del af Nordsøen.

Gasledningen skal løbe igennem Tønder, Aabenraa, Haderslev, Vejen, Kolding og Vejle kommuner. Den ventes at være klar til brug 1. oktober 2013.

Af Christoffer Voss

4 kommuner valgt til byprojekt

Naturstyrelsen har udvalgt kommunerne Brøndby, Hillerød, Kolding og Tønder til at deltage i projektet Bevægelse i alle planer, som skal sætte fokus på at fremme motion og bevægelse gennem kommunernes fysiske planlægning af byen. De fire kommuner blev valgt ud af i alt 23 ansøgere. De vil få økonomisk støtte og mulighed for faglig sparring af projektets følgegruppe, der blandt andet tæller Danmarks Idræts-Forbund, Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger og Kommunernes Landsforening. Projektet er et samarbejde mellem Naturstyrelsen og Lokale- og Anlægsfonden, og det er ambitionen, at de udvalgte kommuner skal fungere som gode eksempler til inspiration for andre byer.

Hjælp til boligejere med forurenede grunde

Miljøstyrelsen genåbner låneordning, så boligejere med en forurenede grund kan få hjælp til rensning med et afdragsfrit statsgaranteret lån med rentetilskud.

Læs mere på mst.dk

Grønt stempel gavner eksporten

For fremtiden vil danske producenter af miljøteknologiske løsninger til landbruget som eksempelvis luftrensingsanlæg kunne få et grønt stempel, som vil lette adgangen til det tyske og det hollandske marked. Ordningen er indført efter dansk initiativ og gør det lettere at demonstrere miljøgevinsten ved en ny teknologi.

Læs mere på mim.dk

FOTO: MIKKEL ØSTERGAARD / BILLEDARKIVET.DK

Flere og flere *sundhedsspor*

Gå eller løb en tur i skoven – og følg med i, hvordan det påvirker din kondition. Når du kommer hjem kan du taste dine resultater ind på en hjemmeside og få forslag til nye ture ud i det grønne. Det er tanken bag sundhedssporene, som der bliver flere og flere af.
Af Ulf Joel Jensen

Danmarks største fitnesscenter, vores allesammens natur, har fået endnu flere faciliteter: Naturstyrelsen har nu 35 nye sundhedsspor opmålt og fordelt over det meste af landet.

Sundhedssporene er særligt afmærkede gå- eller løberuter, hvor motionister kan få målt deres kondital og bruge resultaterne aktivt på en særlig hjemmeside, hvor der også er forslag til nye træningsprogrammer. Når en motionist har gået eller løbet en markeret distance på et af landets sundhedsspor, kan han eller hun med det samme måle sit kondital.

Støtte fra TrygFonden

De nye spor er opmålt og anlagt med støtte fra TrygFonden, som har bevilget en million kroner til projektet.

Sundhedssporene er en del af Naturstyrelsens målsætning om at være en aktiv medspiller i borgernes sundere liv. Derfor sigtes der også imod, at der skal etableres sundhedsspor i styrelsens skove og gerne i så mange af landets kommuner som muligt.

LÆS MERE PÅ WWW.SUNDHEDSSPOR.DK

HER FINDER DU BLANDT ANDET EN OVERSIGT OVER DE EKSISTERENDE SUNDHEDSSPOR I DANMARK OG LINK TIL AT ARBEJDE VIDERE MED DINE RESULTATER FRA GÅ- ELLER LØBETUREN. HER ER OGSÅ LINKS TIL, HVORDAN DU DYRKER NATURFITNESS, LAVER KONDITIONSTRÆNING MELLEML TRÆERNE MV.

Bliv klogere på *kemikalierne*

På Miljøstyrelsens hjemmeside kan du blandt andet holde dig orienteret om farlige produkter, lære de ændrede faresymboler at kende – og selv indberette mulige ulovlige kemikalier til myndighederne.

Af Ulf Joel Jensen

Husk adressen www.mst.dk, hvis du gerne vil blive klogere på de utallige kemikalier, der indgår i vores hverdag. På Miljøstyrelsens hjemmeside finder du for eksempel listen over de nyeste advarsler om farlige produkter. Blandt de seneste er et giftigt sprayprodukt til gulvforsegling og en advarsel mod et særligt legesæt til børn.

Advarslerne er en del af det såkaldte RAPEX-system, hvor EU-medlemslandene informerer hinanden, hver gang myndighederne opdager farlige kemiske egenskaber i eksempelvis legetøj og kosmetik.

Tips til et grønnere liv

Du kan også selv indberette mistanke om ulovlige kemikalier i handlen i Danmark: På hjemmesiden findes et skema til online indberetning, og hvert år modtager Miljøstyrelsen omkring 100 indberetninger – både fra borgere, industri og virksomheder samt fra andre myndigheder.

Miljøstyrelsens hjemmeside indeholder desuden en lang række tips til et grøn-

nere, sundere og mindre kemikaliebelastet liv. Her kan du læse om gode råd om alt fra myggemidler over hudcremer til valg af trykimprægneret træ, når du bygger selv.

Endelig kan du også let og underholdende holde dig ajour med de ændrede faresymboler på produkterne. Du kan spille det nye computerspil om faresymbolerne – eller deltage i quizzen om symbolernes betydning.

LÆS MERE PÅ WWW.MST.DK

GÅ FOR EKSEMPEL IND UNDER BORGER OG SE DE MANGE TIPS OM OG FORSLAG TIL GRØNNE OG MILJØRIGTIGE VALG I HVERDAGEN. ELLER SØG PÅ "FARESYMBOLER" OG SPIL MED ONLINE.

GODE RÅD OM RÅDYRSYGE

Hvis du finder et sygt eller dødt rådyr med tegn på diarre, kan du finde vejledning om, hvad du skal gøre på vildtsundhed.dk – søg på rådyrsyge.

Rådyrsyge har bredt sig til Sjælland

Sjællandske rådyr er blevet ramt af en mystisk sygdom, som tidligere har taget livet af tre fjerdedele af den fynske rådyrbestand. Af Henrik Olsen

Hvis du ser et afmagret rådyr med afføring smurt ud over det normalt hvide bagparti, så er der måske tale om rådyrsyge. Sygdommen, hvis årsag er ukendt, giver kronisk diarre og får rådyrene til at blive nærmest tamme, inden de til sidst dør stærkt udhungrede.

Rådyrsygen udbrød i Danmark for otte-ni år siden, hvor de fynske rådyr blev ramt. Siden da er omkring tre fjerdedele af den fynske bestand bukket under. I efteråret 2009 blev de første tegn på rådyrsyge konstateret på Sjælland, og i oktober 2010 tog de sjællandske angreb fart – specielt på Vest- og Midt-sjælland.

- Hvis man finder dyr, som har tegn på rådyrsyge, bør man indberette det til Center for Vildtsundhed, fortæller vildtkonsulent Hans Henrik Erhardi, Naturstyrelsen Vestsjælland, som samtidig anbefaler at være tilbageholdende med at fodre dyrene. Det kan nemlig få rådyrene til at samle sig i en flok omkring foderstedet, og det kan måske medvirke til smitte mellem dyrene.

Årsagen er ukendt

Årsagen til sygdommen er indtil videre uvis, fortæller dyrlæge Anne Sofie Hammer, Center for Vildtsundhed. Men siden 2009 har centret sat massivt ind med forskning, som forhåbentlig snart afslører baggrunden for rådyrsygen.

Den livstruende sygdom ser heldigvis ud til at holde sig til rådyrene, og der er ingen risiko for mennesker eller husdyr.

SVANETRÆF I DET SØNDERJYSKE

Tusindvis af smukke svaner er på tålt ophold i Sønderjylland hver vinter, inden kursen sættes mod nordlige ynglepladser. Marsklandet og Vadehavet er et af verdens bedste levesteder for vandfugle og tiltrækker millioner af fugle fra hele kloden. Af Eva Nitschke. Fotos: Christina Hauschildt

HVID SOL SAFARI

NATURVEJLEDER IVER GRAM ARRANGERER PLANLAGTE TURE AF TRE TIMERS VARIGHED, HVOR MAN KAN OPLEVE DE MANGE OVERVINTRENDE SVANER OG SE DERES INDFLYVNING VED AFTENSTIDE TIL OVERNATNINGSPLADSERNE.

LÆS MERE OM DE UNIKKE NATURARRANGEMENTER I SØNDERJYLLAND PÅ WWW.SORTSAFARI.DK

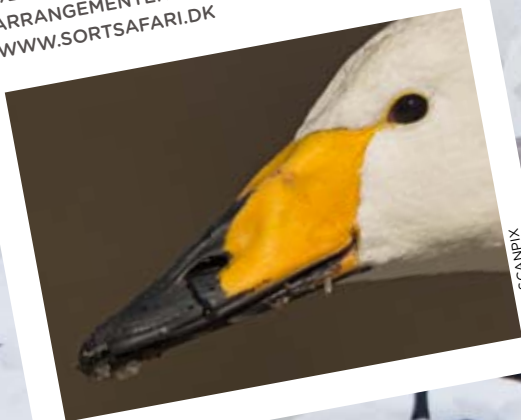

FOTO: SCANPIX

De kurtiserer, æder og vralter rundt på deres store andefødder i den knirkende sne i det flade sønderjyske marsklandskab. Et fantastisk syn at se så mange smukke svaner samlet på et sted.

– Men svanerne har snydt mig lidt i dag, konstaterer naturvejleder Iver Gram, mens han parkerer den sorte Landrover på en markvej. Han henviser til, at dagen før gik de i en samlet flok på flere tusinde, men at de i løbet af formiddagen har splittet sig op i lidt mindre flokke.

Men de er der, og der er masser af dem. En skøn- som blanding af knopsvaner, sangsvaner og den mere sjældne pibesvane.

Igennem de sidste 7 år har Iver Gram arrangeret spektakulære ture i marsken og ved Vadehavet, hvor de udstrakte enge, den frodige havbund, der blotlægges ved lavvande, og de mange åløb, der snor sig igennem marsken, skaber de bedste betingelser for vandfugle. Hvert år er mellem 10-25 millioner vandfugle på besøg i området for en kortere eller længere periode. I vintermånederne er det blandt andet svanernes tur til at indtage området for at fede sig op til det lange træk mod nord til deres ynglepladser.

Hvid Sol kalder man det fænomen, når himlen over marsklandet indtages af 4-5.000 svaner, der hen under

aften flyver mod overnatningspladserne. Hvid Sol er ikke lige så kendt som efterårets helt store tilløbsstykke Sort Sol, hvor ca. 45.000 mennesker valfarter til området for at se en halv million stære danse på aftenhimlen.

Ny dansk ynglefugl

Vi går langsomt ud over en sneklædt mark og nærmer os en flok på ca. 500 sang- og pibesvaner, der er travlt beskæftiget med at finde føde. Man kan høre sangsvanerne, som har en mere melodios skræppen end både knop- og pibesvaner. Man har altid betragtet sangsvanen som en arktisk fugl, der yngler nordligt fra Island over Norge, Finland og til det nordlige Sibirien. Men den er begyndt at ændre adfærd.

– Indenfor de sidste par år har man set nogle få par sangsvaner, der yngler i Nordjylland. Man ved ikke hvorfor, men de er begyndt at søge ynglepladser mere syd på i hele Nordvesteuropa, fortæller Iver Gram, mens vi er kommet ganske tæt på flokken. De hvide majestæter har opdaget os, og følger os opmærksomt med strakte halse.

Et par stykker beslutter sig for, at vores besøg er for truende, så de begynder at løbe ud af en imaginær startbane for at komme i luften. Det kræver tilløb for de

SVANER OVERALT

Hvert forår indtages marslandet af mellem 4.000 og 5.000 svaner, der skal have fyldt deres fedtdepoter på vej mod deres ynglepladser mod nord. Billedet er det samme om efteråret, hvor svanerne igen mellemlander i Sønderjylland på vej mod deres overvintringspladser i syden.

store fugle, der vejer op til 12 kilo at komme i luften. Det lykkes, og med fremstrakt hals flyver de til nabomarken. Vores tilstedeværelse skaber en smule uro, men så falder de ned igen og fortsætter jagten på føde.

Maratonflyveren

Flokken består af rigtig mange sangsvaner, men man ser også den mere sjældne pibesvane, der er den mindste svaneart i Europa. Det kan godt være, at den er lille, men den kan til gengæld flyve langt.

– Pibesvanerne skal have en ordentlig madpakke med op til deres yngleområde i tundraen, hvor maden er sparsom. De feder sig selv op her i Danmark og er i stand til at spise det dobbelte af deres vægt om dagen og fordoble vægten på blot en måned. Der er 7.000 kilometer til dens yngleplads i Sibirien – og den kan flyve i op til 7 døgn uden et hvil. Det er helt imponerende, fortæller Iver Gram, og tilføjer, at pibesvanen er kendt som den mest fjerbelagte fugl med i alt 33.335 fjer.

Vi rykker tættere på flokken, men nu bliver det for meget. Små grupper beslutter sig for at søge til en anden mark for at være i fred. De spæner ud ad startbanen på deres store fødder – alle med samme kurs, og så flyver de væk i samlet flok.

DEN UTRO NATIONALFUGL

Der findes på verdensplan otte svanearter, hvoraf vi kan se tre arter herhjemme. Sang- og pibesvane kommer for at overvinde, mens knopsvanen yngler overalt i landet. Der kommer desuden store antal knopsvaner fra andre lande for at yngle i Danmark. I 1984 blev knopsvanen udråbt som den danske nationalfugl.

– Alle hansvaner er monogame, men for knopsvanehunnen halter det voldsomt med troskaben. Mor går i byen om natten og parrer sig gerne med andre hanner. Hvis hendes mage opdager det, kan der udbryde en voldsom kamp mellem de to hanner. Og hvis der kommer æg nogle dage efter mors bytur, vil den forsmædede han trampe æggene i stykker, fortæller naturvejleder Iver Gram, og understreger, at det kun er hos knopsvanen, at man ser denne form for utroskab.

Faresymboler på Facebook

Et Facebook-spil er nyeste tiltag fra Miljøstyrelsens Kemikalieafdeling. Spillet blev lanceret i december, og skal få børn og unge til at kigge efter faresymbolerne, når de håndterer kemikalier. *Af Christoffer Voss*

Babyen kravler hen over køkkengulvet med næsen rettet mod to åbne skabslåger. I skabene står to flasker fyldt med ætsende kemikalier, men to hurtige klik med musen lukker skabene og redder babyen fra de farlige flasker.

Scenen er en del af det nye Facebook-spil Super Faresymbol, der skal få børn og unge til at være opmærksomme på faresymboler på husholdningskemikalier som opvasketabletter, rensesæbe og lampeolie. Spillet blev lanceret den 6. december og er en udspringer af Miljøstyrelsens kampagne De oversete faresymboler fra 2009. Dengang havde kampagnen også underholdende elementer, men hvor holdet bag på det tidspunkt forsøgte at ramme bredt i befolkningen, prøver de nu at ramme de unge, der hvor de færdes i hverdagen.

– Vi ville lavet noget målrettet de unge, som ellers normalt er en svær gruppe at ramme. Vi fik så en idé til at lave denne her type spil, som egentlig er et meget simpelt spil, både grafisk og udfordringsmæssigt. Man skal regne spillene ud, men når man har det, så handler det om på tid at trykke på de rigtige steder, fortæller

Christina Ihlemann, der er giftekspert i Miljøstyrelsen.

Ingen kemikalier i colaflasken

Kort fortalt går Facebook-spillet ud på at redde en figur fra at komme til skade med kemikalier. Klarer du de forskellige udfordringer, får du point og kommer videre til højere niveauer og nye baner. I 2009 kom mere end 1.800 danskere ifølge Statens Institut for Folkesundhed på skadestuen på grund af ulykker med kemikalier – og halvdelen af tilfældene involverede børn og unge. Og selvom langt de fleste ulykker involverer småbørn, er der også behov for en indsats blandt folkeskolens ældste elever.

– Henover vinteren har der været flere ulykker med unge, som er kommet til at drikke af sodavandsflasker, folk har hældt kemikalier over i. Det er en typisk ulykke,

der kan ske, når man ikke passer på sine etiketter, siger Christina Ihlemann.

At omhældning er en dårlig idé bekræfter overlæge på Arbejdsmedicinsk Afdeling på Bispebjerg Hospital, Niels Ebbehøj:

– Omhældning til andre flasker er virkeligt skidt. Der er ingen advarsel på flasken, man kan ikke finde ud af, hvad der er i og de værste skader skyldes som regel noget, der fandtes i en sodavandsflaske, siger han.

Tilbage til Adam og Eva

Niels Ebbehøj er tilknyttet Giftlinjen, som hvert år modtager omkring 3.350 opkald fra danskere, der er kommet galt af sted med holdholdningskemikalier. De mange ulykker skyldes i høj grad, at mange danskere slet ikke kender faresymbolerne, forklarer Christina Ihlemann.

– Det underliggende kommunikationsbudskab i 2009-kampagnen var, at de her faresymboler skal skiftes ud hen over de næste år. Men når en tredjedel af befolkningen ikke kender de nuværende symboler, så nytter det ikke noget at lave en kampagne, der siger, at vi skal have nye faresymboler. Så vi måtte tage et skridt tilbage, starte ved Adam og Eva og gøre folk interesserede i faresymboler, siger hun.

Og den tankegang er fortsat i det nye spil.

– Vi tager fat i det helt oprindelige problem. Der er mange, der ikke kender symbolerne, og som ikke aner, at de her symboler betyder noget, der handler om fare. Så vi vil gerne formidle, at det her har noget med fare at gøre, og så simpelthen bare præsentere de unge for så mange af faresymbolerne som muligt, så de kan genkende dem.

FAKTA OM SPILLET

I starten af januar, altså en måned efter lanceringen, havde 3.249 Facebook-brugere gennemført spillet. Miljøstyrelsens overordnede mål inden lanceringen var 5.000.

– Vi har brugt en lille smule penge til at lave bannerreklamer for spillet, men ellers er det ligesom normalt på Facebook, at

man kan se, hvad ens venner kan lide, hvad de bruger tid på og hvad de deler med hinanden, siger Christina Ihlemann.

Spil spillet: Du kan finde spillet ved at søge på Super Faresymbol, når du er logget ind på din Facebook-profil.

HVAD FORÅRSAGER DE VÆRSTE SKADER?

De farligste kemiske produkter er ætsende produkter som afløbsrens, ammoniak, kaustisk soda, lud og syre.

Benzin, tændvæske, lampeolie, mineralsk terpentin og petroleum kan i slemme tilfælde også give særligt børn alvorlige skader. De produkter kommer let ned i lungerne og kan give en såkaldt kemisk lungebetændelse, som er svær at behandle og som i sidste ende kan koste barnet livet.

De fleste ulykker med kemikalier kræver heldigvis ingen behandling, men fører som oftest kun til irritation eller opkast.

Du kan læse mere på www.giftlinjen.dk – og hvis uheldet er ude, kan du ringe på telefon 82 12 12 12.

Kilde: Giftlinjen og overlæge ved Arbejdsmedicinsk Afdeling på Bispebjerg Hospital, Niels Ebbehøj.

DE HYPPIGSTE SKADESTUEKONTAKTER

I 2008 og 2009 registrerede Statens Institut for Folkesundhed 418 ulykker med kemikalier på skadestuerne på Glostrup Hospital, Frederikssund Hospital, Regionshospitalet Randers og Sydvestjysk Sygehus. Skønsmæssigt svarer det til 1.820 skadestuekontakter årligt i hele landet.

De 5 hyppigste årsager til en tur på skadestuen var:

- Batterier
- Blegemiddel
- Opvaskemiddel
- Diverse ætsende kemikalier, fx afspændingsmiddel, pudsemiddel, afkalkningsmiddel, eddikesyre
- Diverse sæbe- og vaskemiddel, fx glasrens, grillrens, tæpperensmiddel.

Kilde: Ulykkesregisteret, Statens Institut for Folkesundhed, SDU

At havene stiger, er efterhånden et velkendt faktum, men at også landet bevæger sig er måske mere overraskende. Nyt overvågningssystem i fem dimensioner skal gøre det muligt at følge både landets og havets bevægelse, så blandt andet klimaovervågningen kan forbedres. Af Jeppe Lund

LANDSKABET KOMMER NU I FEM DIMENSIONER

Danmark vipper. Lige som vippen nede på legepladsen vipper det danske landskab om en akse tværs gennem det nordlige Jylland.

Landet vipper dog ikke lige så meget som vippen på legepladsen, og den stille bevægelse har fundet sted i tusinder af år. Faktisk lige siden isen smeltede efter den sidste istid for ca. 10.000 år siden.

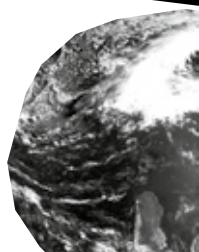
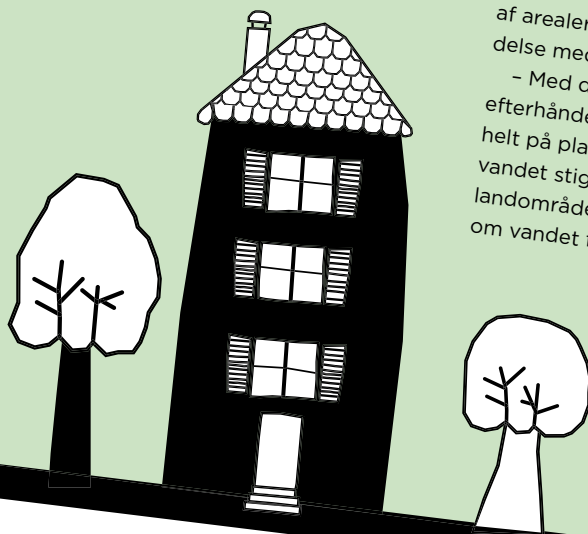
I det sydligste Jylland synker landet hvert år omkring 2 mm, mens det i Nordsverige hæves cirka 8 mm om året. Nulpunktet går et sted tværs gennem det nordlige Jylland. Landhævningen skyldes, at jordskorpen giver efter som følge af, at iskappen er smeltet, og trykket fra isen dermed er væk.

Få cm er afgørende

At landet vipper, er ikke bare en sjov kuriositet; det er nyttig viden. I forbindelse med klimatilpasning er det eksempelvis afgørende at vide, præcis hvor meget jordskorpen bevæger sig, og hvor meget havet stiger.

- Så kan vi regne på, hvilke arealer der er i risikozonen. På hvilke arealer er der risiko for oversvømmelser, der har store samfundsmæssige konsekvenser? fortæller Ian Berg Sonne, der er naturgeograf i Kort & Matrikelstyrelsen. Han laver blandt andet beregninger af arealer truet af oversvømmede vandløb i forbindelse med EU's oversvømmelsesdirektiv.

- Med de centimeters nøjagtighed, vi arbejder med efterhånden, er det vigtigt, at vi har vores reference helt på plads. Det er vigtigt, vi ved, hvor meget vandet stiger i forhold til landet. Snakker vi om lave landområder, så har bare få centimeter betydning for, om vandet fosser ind over digerne, fortæller han.

GPS'en refererer til en fiktiv linje

For at den nødvendige reference er så nøjagtig som muligt, ligger der dog en masse opmålinger og beregninger bag. Hidtil har Kort & Matrikelstyrelsen, som i Danmark har ansvaret for denne type opmålinger, målt landskabets højde over middelvandstanden ved såkaldt præcisionsnivelement.

Det bliver nu gradvist overtaget af et net i fem dimensioner, som måles med GPS. Der er to dimensioner, der angiver, hvor et givent punkt er placeret i geografisk længde og bredde. Så er der også en højde over middelvandstanden samt en højde over det, der hedder ellipsoiden, forklarer Mette Weber fra Kort & Matrikelstyrelsen.

- Ellipsoiden er en matematisk flade, som GPS'en refererer til. Den er helt fiktiv og har ikke noget med virkeligheden at gøre. Men den er nyttig at bruge som nulpunkt, netop fordi den altid ligger fast, fortæller Mette Weber.

Ellipsoiden er en jævn flade, der fiktivt løber under havbunden, så man har et konstant nulpunkt at måle landstigninger ud fra. Den sidste dimension i 5D-nettet er tiden.

- Ved at gentage målingerne i 5D-nettet får man en historik på punkterne. Vi vil meget gerne se, hvordan de her punkter flytter sig i forhold til hinanden. Så kan man nemlig se, hvordan landet bevæger sig, forklarer Mette Weber.

Alle disse data samles i et fælles referencesystem, der giver et overblik over et givent landpunkts højde.

Grundlæggende, men usynligt

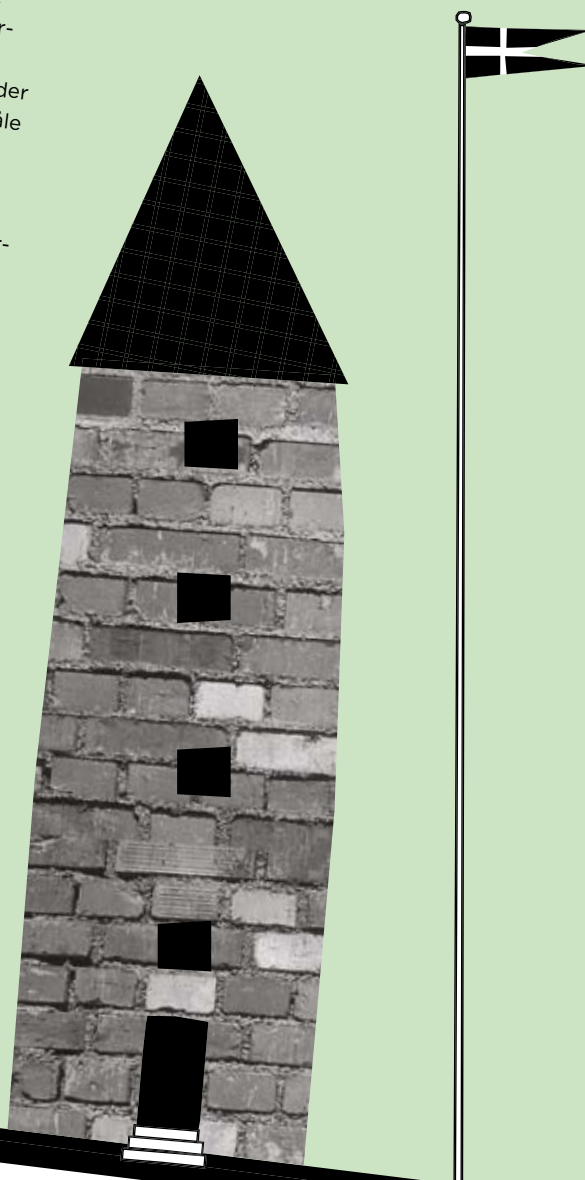
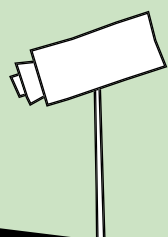
Referencesystemer bruges i høj grad også i alle landets kommuner i forbindelse med etablering af gas- og kloakledninger og til anlægsprojekter som større huse, veje og broer. Det bruges også til kortproduktion og til navigering af både bil-, skibs- og flytrafikken.

Derfor er det også en større sag sådan at lave et nyt referencesystem.

- Referencesystemet danner grundlag for al kortlægning og geodata. Det er meget grundlæggende, det vi sidder og laver her. Usynligt, men grundlæggende, siger Mette Weber.

DANMARK BEVÆGER SIG

JORDSKORPEN UNDER DANMARK BEVÆGER SIG VERTIKALT. LANDET VIPPER OVER EN AKSE, DER GÅR FRA HIRTSHALS I VEST OVER HJØRRING OG TIL NORD OM HORNBÆK. SAMTIDIG BEVÆGER LANDET SIG OGSÅ VERTIKALT. DANMARK SAMMENPRESSES AF DET, DER KALDES PLADETEKTONIK. DE YDERSTE LAG AF JORDENS YDERSTE HÅRDE SKAL PRESSER DANMARK FRA SYD OG NORDVEST

– Begynder man at pille ved de her grundsystemer, skal alle flytte deres data over i et nyt system. Derfor vil brugerne heller ikke opleve at vi pludselig udskifter det eksisterende referencesystem med et nyt. Det vil ikke ske foreløbigt, siger hun.

– Men for at få historikken med fra det gamle referencesystem til et nyt er man nødt til at starte med målingerne nu. Det giver det bedste grundlag for et fremtidigt nyt referencesystem, forklarer hun.

Præcist billede af landets bevægelse

Arbejdet med det nye femdimensionale referencenet begyndte egentlig i 2003, hvor man startede med de første GPS-opmålinger af landet. Frem til 2006 opmålte Kort & Matrikelstyrelsen hele landet, og det er planen, at hele Danmark skal opmåles på ny hvert sjette år.

– Det er et meget langstrakt projekt, og vi er startet tidligt for at få en historik på målingerne. Man kan først for alvor se nogle resultater om 20-30 år, siger Mette Weber.

– Når vi kombinerer viden om landets bevægelse med målinger af vandstanden rundt omkring i de danske farvande, får vi et mere præcist billede af de faktiske vandstigninger, slutter hun.

VANDET STIGER

DMI forventer, at middelvandstanden i Danmark stiger mellem 30 cm og 1 m inden for det 21. århundrede. Det har bl.a. ført til, at nogle havne har hævet kajkanterne for at undgå oversvømmelser. For alle kystkommunerne betyder det, at de for at undgå oversvømmelser skal tænke nøje over højden af kloakledninger, veje og meget andet.

Se mere om arbejdet med klimasikring på Klima & Energiministeriets portal klimatilpasning.dk.

Måling af et lands højde sker ved såkaldt nivellementsmaaling. Det er en ressourcekrævende, men fundamental proces, som er nødvendig for arbejdet med klimasikring og ved alle større anlægsprojekter. *Af Jeppe Lund*

NÅR DANMARKS HØJDE SKAL MÅLES

I fagsprog er nivellementsmaaling geodætisk maaling med høj præcision, mens det for os andre hedder opmåling af jordens højde over middelvandstanden. Altså, hvor højt ligger et givent punkt over havets overflade?

Nivellementsmaaling er vigtigt, da den præcise højde i et land blandt andet bruges i forbindelse med klimatilpasning og til alle slags anlægsprojekter som kloaklægning og nye veje. Nivellementsmaaling bruges også i forbindelse med etableringen af det nye 5D-net.

Danmarks højde målt tre gange

Når der er mange opmålinger, og man kender middelvandstanden, så kan man måle og beregne sig frem til højden på et givent landpunkt. Det gør man groft sagt ved at starte målingen ved vandkanten og så lægge alle højdeforskellene sammen, indtil man når det punkt, man vil kende højden på.

I det nye 5D-net kan man ud fra middelvandstanden bestemme højden for de 120 fikspunkter i 5D-nettet. Med udgangspunkt i 5D-nettet bliver det muligt at måle højder ud fra disse 120 punkter i stedet for at måle hele landet med nivellement igen.

Selvom det er slut med den ressourcekrævende opgave at måle hele landet, skal de gule målebiler stadig bruges til at måle højdeforskellene fra middelvandstanden og til udvalgte 5D-punkter tættest ved vandet samt til overvågning af kritiske sætningsområder.

Lettere klimaovervågning i Norden

De danske målehold fra Kort & Matrikelstyrelsen skal også bruges i resten

FOTO: KORT OG MATRIKELSTYRELSEN

SÆRE BILER

Ved hjælp af nogle specielle biler flytter måleholdet fra Kort & Matrikelstyrelsen højden fra et punkt til et andet. Det foregår ved, at en person på en instrumentbil (bilen med teltet) måler en højdeforskel mellem målepindene, der sidder på de to lægtebiler (de to biler med en lang stang på siden). Måleholdet kan på den måde flytte den målte højde omkring 100 meter i hver opstilling, afhængig af hvor kuperet terrænet er.

af Norden. Danmark er gået sammen med Sverige og Norge for at lave et fællesnordisk regelsæt for nivellementsmaaling. I de enkelte lande er der ikke opgaver nok til at vedligeholde ekspertisen på et tilstrækkeligt niveau, så derfor vil de tre lande udarbejde en standardisering af højdedataindsamlingen i de tre lande.

Det betyder, at højdeinformationer med tiden kan udveksles og sammenlignes direkte med hinanden, og derved bliver det eksempelvis lettere og mere nøjagtigt at følge vandstandsstigningen og konsekvenserne af klimaforandringerne i Norden.

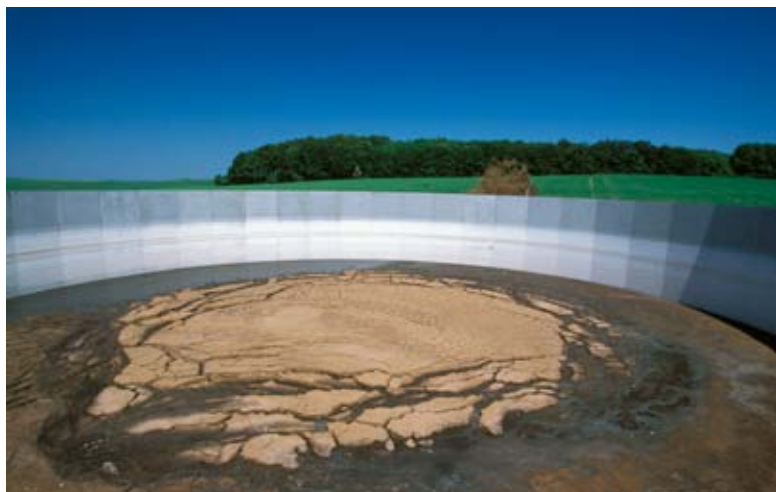

FOTO: SCANPIX

GYLLEUDSLIP BLIVER FREMOVER MINDRE RISIKABLE FOR VANDLØB OG SØER

Nye regler for sikring af gyllebeholdere skal ned-sætte risikoen for massedød i vandløb og søer.

Af Henrik Olsen

Fiskene flygter foran udslippet, men der driver døde fisk overalt! Sådan lød ordene den 3. juli 2010 på nordjyske.dk fra en dybt frustreret formand for Hjørring Sportsfiskerforening. Næsten totusind kubikmeter gylle var dagen før strømmet ned i Uggerby Å og truede nu med at lægge en 75 kilometer lang vandstrækning øde.

Men nu skal det være slut med gyllens hærgen i de danske søer og vandløb. Fra 1. januar 2012 træder nye regler i kraft, og de skal sikre, at gyllen bliver bremset på sin vej mod vandmiljøet, hvis uheldet er ude.

– Man har gennem årene gjort en rigtig stor indsats for at forbedre kvaliteten af vores vandmiljø, men sådan et uheld kan slå det fuldstændig i stykker. I værste tilfælde dør alle fisk – ja, alt liv i en del af vandløbet risikerer at blive slået ihjel, hvis store mængder gylle slipper ned i et vandløb, fortæller agonom Anne-Sofie Nielsen fra Miljøstyrelsen.

Gyllealarmer og barrierer

Derfor bliver der indført nye regler, som skal bremse gylle på katastrofekurs. Der bliver tale om alarmer, som advarer landmanden, hvis gylleoverfladen synker for hurtigt i gyllebeholderen, og om fysiske barrierer, som bremser gyllen, hvis der går hul i gyllebeholderen, eller der sker uheld i forbindelse med håndtering af gyllen.

Reglerne er målrettet mod de steder, hvor der er den højeste risiko. Derfor bliver der også særligt skrappe regler for gyllebeholdere på arealer, der skråner ned mod vandløb og søer. Her bliver der stillet krav om, at landmanden skal bygge en jordvold eller anden barriere, som kan holde gyllen tilbage. Hvis gyllebeholderen ligger mindre end 100 meter fra vandområderne, skal barrieren kunne tilbageholde al den gylle, der kan rummes i beholderen over terrænniveau. Hvis gyllebeholderen ligger mere end 100 meter fra vandområderne, skal barrieren kunne tilbageholde mindst 25 kubikmeter.

Der er ingen officiel statistik over gylleudslip i Danmark, men ifølge den privatdrevne hjemmeside gyllebomben.dk kender man til 27 uheld i 2010 med udslip af i alt 5 millioner liter gylle.

MÅLRETTET LOVGIVNING

De nye regler for gyllebeholdere er målrettet de steder, hvor naturen er mest udsat. Derfor er reglerne skrappest for landmænd, der har deres gyllebeholdere tæt på vandløb og søer.

DE NYE REGLER KORT FORTALT

ALLE GYLLEBEHOLDERE, SOM LIGGER INDEN FOR 100 METER FRA VANDLØB OG SØER, SKAL FORSYNES MED EN ALARM, DER HURTIGT ORIENTERER LANDMANDEN OM UDSLIP AF GYLLE.

GYLLEBEHOLDERE PÅ AREALER, SOM SKRÅNER MERE END SEKS GRADER NED MOD ET VANDLØB ELLER EN SØ, SKAL ENTEN NEDLÆGGES, ELLER DER SKAL BYGGES EN BARRIERE, SÅ GYLLEN BLIVER HOLDT TILBAGE. ALLE GYLLEBEHOLDERE PÅ DE SKRÅNENDE AREALER SKAL OGSÅ HAVE INSTALLERET EN GYLLEALARM.

ALARMER OG BARRIERER SKAL VÆRE ETABLERET SENEST 1. JANUAR 2012. VÆLGER LANDMANDEN AT NEDLÆGGE GYLLEBEHOLDEREN, SKAL DET SKE SENEST, NÅR BEHOLDEREN ER 20 ÅR GAMMEL, MEN DOG TIDLIGST I 2017.

REGLERNE HAR VÆRET I HØRING FREM TIL 25. JANUAR I ÅR.

Udgivelser fra Miljøministeriet

Sådan bestiller og finder du publikationer

<http://mim.schultzboghandel.dk>

Tlf. 70 12 02 11

E-mail: info@mim.dk

* Publikationen findes også som trykt udgave

Miljøministeriet

www.mim.dk

FORBRÆNDING AF AFFALD

En tværministeriel arbejdsgruppe har vurderet tre alternative scenarier til basisscenariet, som svarer til den eksisterende regulering. De tre scenarier er henholdsvis prisloft-, mix- og licitationsscenarier. I prisloftscenariet erstattes "hvile-i-sig-selv"-reguleringen af et prisloft, men den eksisterende regulering fastholdes. Mix-scenariet konkurrenceudsætter erhvervsaffaldet, mens kommunerne fortsat kan anvise husholdningsaffald til egne anlæg uden udbud. Anlæggene skal desuden opdele deres regnskaber for erhvervs- og husholdningsaffald. I licitationsscenariet konkurrenceudsættes både husholdnings- og erhvervsaffald og anlæggene selskabsgøres. Licitationsscenariet, der svarer til forslaget i Vækstforum "Vækst og fornyelse gennem øget konkurrence". I en samlet vurdering af fordele og ulemper ved de fire scenarier falder licitationsscenariet mest positivt ud. Mix-scenariet vil ligeledes medføre en række fordele, mens basis- og prisloftscenariet ikke kan anbefales som model for den fremtidige regulering.

2010

<http://www2.mst.dk/udgiv/publikationer/2010/Affaldsforbr%C3%A6nding/978-87-7856-976-9.pdf>

Naturstyrelsen*)

www.naturstyrelsen.dk

VURDERING AF STOFFER I FORHOLD TIL FARLIGHED I GRUNDVANDET

Rapporten giver et fagligt grundlag for at identificere og vurdere, hvornår og under hvilke omstændigheder de forurenende stoffer kan betragtes som farlige eller ikke-farlige i forhold til grundvandet. Rapporten gennemgår en række naturgivne forhold og kemiske stoffers forskellige iboende egenskaber med henblik på at belyse, hvad disse forhold betyder for risikoen for forurening af grundvand. Rapportens resultater kan anvendes til at vurdere, om en given forurening af grundvandet truer anvendelsen af grundvandet som drikkevand, eller om forureningen i grundvandet kan påvirke miljømålene for tilknyttede overfladevandområder eller terrestrisk natur. Dette er f.eks. relevant i forbindelse med grundvands- og vandrammedirektivets krav om, at forurening af grundvandet skal forhindres eller begrænses.

BLST 2010

<http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/65371374-683A-4EBF-BC95-18B2199E2E15/O/RapportVurderingafstofferiforholdtilfarlighed.pdf>

KLIMADEMONSTRATIONER - LOLLAND VAND

Lolland er et lavtliggende område, der omfatter store landbrugs-afvandings- og kystområder. Der er mange udfordringer i forbindelse med fremtidige vandstandsstigninger. Rapporten omhandler tiltag og aktiviteter, der

demonstrerer, hvordan vand kan anskues som en fordel i stedet for en trussel. I stedet for at dæmme op og holde vand væk handler projektet om at opfatte og håndtere vand som et medie, en ressource og kraft, som kan spille med i udviklingen af Lolland.

BLST 2010

MUSLINGER SOM VIRKEMIDDEL

Blåmuslinger er så gode til at filtrere og opsamle alger, der har et højt indhold af forurenende næringsstoffer, at muslingeproduktion og -høst kan blive en effektiv metode til at fremme et rent havmiljø. Det fremgår af en ny forundersøgelse fra By- og Landskabsstyrelsen, der analyserer positive og negative effekter på miljøet på baggrund af bl.a. erfaringer med muslingeproduktion i Skive Fjord.

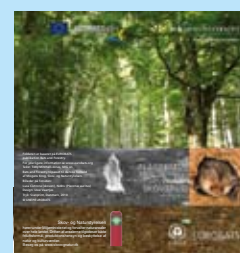
BLST 2010

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/F03D0455-7AD8-43EE-9937-44A95E977986/117066/muslinger_som_virkemiddel_version2.pdf

HANDLINGSPLAN TIL SIKRING AF DRIKKEVANDSKVALITETEN

Fokusområder i handlingsplanen er øget sikkerhed, større ressourcebevidsthed og bedre teknologi. Handlingsplanens initiativer retter sig både mod sikring af grundvandet, sikkerhed i forsyningen, den kommunale myndighedsopgave samt udvikling af ny teknologi. Der er bl.a. fokus på at sikre vandforsyninger og kommuner de rigtige tekniske og administrative redskaber, der skal til for fortsat at kunne levere godt drikkevand.

BLST 2010

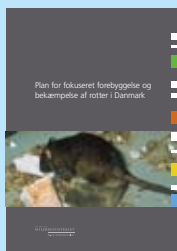

FLAGERMUS OG SKOVBRUG*

Der lever minimum syv arter af flagermus i de danske skove, hvor de jager og er afhængige af træer til raste- og yngleophold. Alle danske flagermus er fredede og desuden omfattet af EU's habitatdirektiv om beskyttelse af særlige arter. Dette indebærer, at man ikke bevidst må forstyrre og ødelægge flagermusenes yngle- og hvilepladser. Ovenstående fremgår blandt andet af en ny folder, som Naturstyrelsen netop har sendt ud til alle abonnenter på Skoven, som er Dansk Skovforenings tidsskrift. Folderen henvender sig især til skovfolk og giver information om flagermus og deres levevis i skovene. Endvidere indeholder folderen specifikke guidelines om, hvordan man i skovbruget kan forbedre forholdene for flagermus. Folderen er udarbejdet af europæiske eksperter i samarbejde med EUROBATS, som er det fælles europæisk sekretariat under the Agreement on the Conservation of Populations of European Bats. Naturstyrelsen har oversat og tilpasset folderen til danske forhold.

SNS 2010

<http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/BBC2F41B-BC1D-423C-9519-BBACC82F512C/116799/FolderFlagermusogskovbrug.pdf>

PLAN FOR FOKUSERET FOREBYGGELSE OG BEKÆMPELSE AF ROTTER I DANMARK

Nu skal det være slut med at vente, hvis man er så uheldig at få besøg af en rotte uden for kommunens åbningstid. Fremover kan man mod betaling gå direkte til et privat firma, der kan indlede bekæmpelsen med det samme. Det er et af de nye tiltag, som er kommet med i miljøminister Karen Ellemanns rotteplan, efter at planen har været i høring. Et andet af de nye tiltag skal mindske brugen af rottegift yderligere. Fremover må der f.eks. først stilles giftkasser op ved bygninger, efter at rottebekæmpelsen har foretaget en bygningss gennemgang og sikret, at rotterne har sværest muligt ved at få adgang til bygningen. Baggrunden for rotteplanen er bl.a., at kommunerne, der har ansvaret for rottebekæmpelsen, generelt har oplevet et stigende antal af anmeldelser af rotter. Bekæmpelse af rotter koster hvert år samfundet store summer i form af bl.a. ødelagte afløb og forurenede fødevarer. Samtidig er rotter smittekilde til alvorlige sygdomme.

BLST 2010

<http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/BC058130-2F2B-4E73-920A-AEACDDFB-8BE2/117277/rotteplanendelig.pdf>

KVIKSØLVFORBINDELSER, HCB OG HCCPD I DET DANSKE VANDMILJØ

Der er fortsat for meget kviksølv i hav og søer, selvom forurening med kviksølv gennem mange år er blevet kraftigt begrænset. Niveaue udgør ikke en risiko for mennesker, men kan give problemer for fiskespisende dyr som skarv, odder og spættet sæl. Det viser en undersøgelse, som Dan-

marks Miljøundersøgelser, Århus Universitet har lavet for By- og Landskabsstyrelsen i forbindelse med det nationale overvågningsprogram

DMU, BLST 2010

<http://www.blst.dk/NR/rdonlyres/158CA2D9-0742-4B3F-8D12-C54E13089E42/116172/FR794.pdf>

*) Naturstyrelsen er et resultat af en sammenlægning af Skov- og Naturstyrelsen og By- og Landskabsstyrelsen

Miljøstyrelsen

www.mst.dk

SAMFUNDSØKONOMISK VURDERING AF MILJØMINISTERIETS TILSYN OG HÅNDHÆVELSE PÅ 4 OMRÅDER

Miljøstyrelsen har netop afsluttet et projekt, der har haft til formål at undersøge, hvordan tilsyns- og håndhævelsesindsatsen på miljøområdet kan tilrettelægges på en samfundsøkonomisk optimal måde. Rapporten kommer også med konkrete forslag til, hvordan man kan måle effekten af tilsyns- og håndhævelsesindsatsen. De væsentligste anbefalinger i rapporten er, at der bør ske en større differentiering af tilsynsindsatsen. Altså at man bør målrette tilsynene til de områder, hvor der er mest brug for det.

MST 2011

RÅDGIVNINGSMETODER TIL KEMIKALIESUBSTITUTION I GRAFISK PRODUKTION

Rapporten sammenfatter resultaterne fra et videregående projekt, hvor i der er afprøvet og udviklet en række branchespecifikke værktøjer og systematiske metoder til kemikaliesubstitution i den danske grafiske branche.

MST 2011

KEMIKALIESUBSTITUTION I GRAFISK BRANCHE

I rapporten er kemiske stoffer, der bruges i den danske grafiske branche, blevet kortlagt. Formålet var at finde stoffer, der kan substitueres med alternativer, der er mindre problematiske for miljø og/eller sundhed. Ud af de ca. 600 kortlagte stoffer blev 228 identificeret som mulige substitutionskandidater.

MST 2011

FTALATER I PLASTSANDALER

60 sandaler er analyseret for indhold af ftalaterne DIBP, DBP, BBP

og DEHP. Sandalerne fordeler sig med 20 par sandaler til voksne, 20 par sandaler til 2-årige børn og 20 par sandaler til 6/7-årige børn. Ftalaterne DIBP, DBP og DEHP er påvist i flere af de analyserede plastsandaler og gummitræsko/plastsko til alle de tre aldersgrupper. Der er flere plastsandaler til børn, som i sål eller rem indeholder ftalater i størrelsesordenen 10-46 %. BBP er kun påvist i få sandaler og i lave koncentrationer. Ud fra de kvantitative analyseresultater er der udvalgt 19 produkter migrationsanalyser med kunstigt sved. Desuden er udført 5 supplerende forsøg for at undersøge, hvorvidt der er forskel på dynamisk eller statisk ekstraktion, og om eksponeringen øges ved anvendelse af solcreme. Ved de supplerende forsøg er de højeste koncentrationer målt ved forsøgene, hvor der er påsmurt solcreme på produktet før migrationsanalysen. Risikovurderingen viste, at ingen RCR-værdier var større end 1, hvilket betyder, at ingen af sandalerne udgør en risiko, men 4 RCR-værdier var større end 0,1. For DEHP, er fundet en meget stor stigning i migrationen på en faktor 149 ved brug af solcreme og dynamiske migrationsbetingelser. RCR-værdierne er genberegnet for dynamiske migrationsbetingelser og brug af solcreme, og 9 RCR-værdier over 0,1, men ingen over 1, hvilket betyder at ingen sandaler under disse betingelser udgør en risiko for forbrugeren.

MST 2010

FTALATER I PRODUKTER MED STORE OVERFLADER

Der er udvalgt og indkøbt 102 produkter med store overflader, som anvendes til indendørsbrug. Produkterne fordeler sig med 16 gulvbelægninger (vinylbaserede gulvbelægninger og gulvtæpper med gummibagside), 15 vægbeklædninger (vinyltæper), 15 møbler (beklædt med kunstlæder), et gardin (persienne), 10 lampeskærme, 10 badeforhæng, 13 luftmadrasser, 12 voksdug og pilatesbolde. De 102 produkter er analyseret kvantitativt for indhold af fire ftalater DIBP, DBP, BBP og DEHP. Der er påvist høje koncentrationer af DEHP og DIBP i nogle produktgrupper. Det gælder produktgrupperne møbler, badeforhæng, luftmadrasser, voksdug og pilatesbolde. For produktgruppen gulvbelægninger var der kun et produkt, der indeholdt en af de fire ftalater (DIBP) i mere end 1 % (m/m). For vægbeklædninger var der i 11 produkter en eller to af de fire ftalater til stede (dog ikke BBP), men i meget lave koncentrationer (0,001-0,005 % (m/m)).

Det samme var tilfældet for 5 af lampeskærmene. Her var DIBP eller DBP til stede i lave koncentrationer (0,004-0,21 % (m/m)).

MST 2010

FTALATER I PRODUKTER, SOM BØRN HAR DIREKTE KONTAKT MED

Der er udtaget produkter, der henvender sig til børn og hvor det forventes, at børn har en direkte kontakt med produkterne. Der er kun medtaget produkter, der ikke er legetøj, og som ikke er småbørnsartikler. Der er altså alene tale om produkter, der ikke er omfattet af regler, der gælder for legetøjs- og småbørnsartikler. Projektet har udelukkende fokus på de fire ftalater DEHP, BBP, DBP og DIBP. Der er udvalgt og indkøbt 72 produkter til kemisk analyse, og produkterne fordeler sig på 10 tasker, 12 stk. svømmeudstyr, otte badebassiner, 10 stk. tekstiler (T-shirts med tryk), 12 voksdug og dækkeservietter, 10 børneappellerende badeforhæng og 10 pilatesbolde. Produkterne er analyseret kvantitativt for indhold af de fire ftalater DIBP, DBP, BBP og DEHP. Der er påvist høje koncentrationer af DEHP og DIBP i en række produkter. Der er ikke påvist BBP i de analyserede produkter, og DBP er kun påvist i koncentrationer mindre end 0,1 %. Der er analyseret 10 T-shirts, hvor alle de påviste ftalater var i koncentrationer mindre end 0,05 %. I en lang række produkter er der påvist høje indhold af DINP og isoftalat, som ikke er kvantificeret i dette projekt.

18 produkter blev udvalgt til migrationsanalyser med kunstigt sved og kunstigt spyt for at simulere eksponeringen af et barns hud- og mundkontakt med produkterne. Der er ved migrationsanalyserne påvist migration af DEHP i koncentrationer mindre end 0,005 % af det kvantificerede indhold i produkterne, mens der er påvist migration af DIBP på 0,02 % i et produkt. Der ses en mindre migration til kunstigt spyt sammenlignet med kunstigt sved.

MST 2010

SUBSTITUTION AF DIFFUNDÉRBARE RÅVARER I UV-HÆRDENDE LAKKER TIL TRÆMØBLER

Analyseprojektet beskriver monomer-emissioner fra 73 UV-hærdende møbellak-kombinationer fremstillet af 13 forskellige monomere og 21 forskellige bindemidler. Monomere og bindemidler blev desuden screenet mht. deres miljø- og sundhedsmæssige egenskaber. Formålet med projektet var at finde de lakker, som frigav de

mindste mængder flygtige monomere efter UV-hærdning, uden at lakkens øvrige tekniske egenskaber blev forringet. De bedste kombinationer viste emissionsreduktioner på op til 70 % af de oprindelige. UV-lakkerne med de nye sammensætninger er derfor allerede blevet introduceret til møbelmarkedet, hvor den lavere afdampning af monomere vil bidrage til et forbedret indeklima hos køberen.

MST 2010

BRANCHEORIENTERING FOR VARMFORZINKNING

Orienteringen opdaterer Brancheorientering for varmforzinkningsindustrien, Orientering nr. 3 / 1993, og den formidler EU Kommissionens BREF-dokument for varmforzinkerne

MST 2010

SPORGASUNDERSØGELSE TIL FASTLÆGGELSE AF AKTIVE TRANSPORTVEJE TIL INDEKLIMAET

I projektet undersøges og præsenteres en aktiv sporgasmetode til fastlæggelse af aktive spredningsveje i bygninger med indeklimaproblemer, der skyldes forurenede jord eller grundvand, og aktuelle reduktionsfaktorer er undersøgt på to lokaliteter, hvor JAGG-modellens forudsætninger ikke er opfyldt. Metoden giver den tilsynsførende en god direkte fornemmelse for de konvekative spredningsveje i bygningen og der er tale om en meget adaptiv test, hvor det er let at afprøve forskellige spredningshypoteser

MST 2010

VEJLEDNING OM VIRKSOMHEDERS EGENKONTROL MED YDRE MILJØFORHOLD

Miljøstyrelsen har udarbejdet en vejledning om virksomheders egenkontrol med ydre miljøforhold. Vejledningen tænkes anvendt som inspiration til både myndigheder og virksomheder i forbindelse med udformningen af egenkontrollvilkår. Vejledningen beskriver bl.a. hvordan egenkontrollvilkår kan fastsættes, efterleves og kontrolleres. Vejledningen giver indblik i hvornår det er hensigtsmæssigt at anvende egenkontrollvilkår og hvilke typer af egenkontrol der kan anvendes i forskellige sammenhænge.

MST 2010

SAMFUNDSØKONOMISKE GEVINSTER OG OMKOSTNINGER VED GRØNNE PRODUKTER

Der findes ingen entydige svar på, om grønne produkter er bedre for samfunds- eller privatøkonomien end andre produkter. Koblingen mellem miljørigtige produkter og deres økonomiske fordele eller ulemper er derfor i fokus i en ny rapport fra Miljøstyrelsen. Til dette formål er der udviklet en metode, som kan anvendes hvis man vil opgøre fordele og ulemper ved at købe den miljørigtige variant af et konkret produkt. Rapporten viser dog også, at der generelt mangler viden om sammenhængen mellem økonomi og grønne produkter, især ved beregning af fordele ved at begrænse forbruget af kemikalier.

MST 2010

EVALUERING AF FORENKLINGER PÅ MILJØREGULERINGSOMRÅDET

Miljøstyrelsen har over en årrække gennemført forenklinger for miljøgodkendelse og tilsyn med virksomheder. Forenklingerne er gennemført på baggrund af anbefalinger fra det såkaldte Virksomhedsudvalg, som Miljøministeriet nedsatte i 2002. Forenklingerne er reducerede oplysningskrav til hovedparten af de godkendelsespligtige virksomheder, indførelse af standardvilkår for miljøgodkendelser for en række brancher samt udarbejdelse af en vejledning om differentieret tilsyn. Denne rapport er en evaluering af, hvad forenklingstiltagene har betydet for virksomhederne, myndighederne og miljøet.

MST 2010

Kort & Matrikelstyrelsen

www.kms.dk

SØKORT - NYE UDGAVER December 2010

Kort 60, Nordsøen, Fanø - Sylt. 9. udgave.

Kort 82, Føroyar, Norðari partur (Færøerne, N-lige del). 2. udgave.

Kort 83, Føroyar, Sunnari partur (Færøerne, S-lige del). 2. udgave.

Kort 93 (INT 1044), Nordsøen, Esbjerg - Hanstholm med offshore olie- og gasfelter. 6. udgave.

AKTUEL INFORMATION OM DE DANSKE HAVNE OG BROER

På www.danskehavnelods.dk findes informationer om danske erhvervs- og lystbådehavne samt om vej- og jernbanebroer i de danske farvande. Informationerne opdateres ugentlig.

Søkort og nautiske publikationer distribueres af Iver C. Weilbach & Co. A/S:

www.weilbach.dk

Lovstof

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om begrænsning af visse luftforurenende emissioner fra store fyringsanlæg

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1696 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om indsatsplaner

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1684 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed

(Ændring som følge af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1695 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om kontrol med risikoen for større uheld med farlige stoffer

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1694 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om underrettingspligt ved eksport af visse brugte produktionsanlæg

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1693 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om begrænsning af udslip af dampe ved oplagring og distribution af benzin

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1692 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om regulering af luftforurening fra brændeovne og brændekedler samt visse andre faste anlæg til energiproduktion

(Ændring som følge af lov om Natur- og Miljøklagenævnet)

Bkg. nr. 1683 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om dækning af omkostninger i forbindelse med administration og tilsyn efter miljøskadeloven

(Ændring som følge af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1691 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om indhentelse af udtalelse om miljøskade m.v.

(Ændring som følge af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1690 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om partikelfiltre, kontrol og mærkning af lastbiler og busser i kommunalt fastlagte miljøzoner m.v.

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1682 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug

(Ændring som følge af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1681 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines

(Ændring som følge af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1689 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om svovlindholdet i faste og flydende brændstoffer

(Ændring som følge af ny organisering på Miljøministeriets område)

Bkg. nr. 1680 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om klassifikation og registrering af vandløb

Bkg. nr. 1651 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om regulativer for offentlige vandløb

Bkg. nr. 1650 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om vandløbsregulering og -restaurering m.v.

Bkg. nr. 1649 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om bekæmpelsesmidler

(Ændring af bilag om optagelse og ikke optagelse af aktivstoffer mv.)

Bkg. nr. 1451 af 15. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om typegodkendelsesordning for minirensanlæg

(Ændring af slamvolumen og ophævelse af sunset klausul)

Bkg. nr. 1525 af 15. december 2010

Lov om ændring af lov om Natur- og Miljøklagenævnet og lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om miljøbeskyttelse og forskellige andre love

(Differentieret klagegebyr)

Lov nr. 1608 af 22. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om spildevandstilladelser m.v. efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4 (Funktionskrav til bundfældnings-tanke)

Bkg. nr. 1587 af 15. december 2010

Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse

(Affaldshierarki, nationale affaldshåndteringsplaner og nationale affaldsforebyggelsesplaner)

Lov nr. 1388 af 14. december 2010

Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse

(Gennemførelse af EU regler om fremme af renere og mere energieffektive køretøjer til vejtransport m.v.)

Lov nr. 1387 af 14. december 2010

Bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om vandselskabers deltagelse i anden virksomhed

Bkg. nr. 1386 af 13. december 2010

Nye regler fra EU

Denne rubrik indeholder lovstof fra EU. Yderligere information klik ind på www.eurlex.europa.eu/da/index.htm. Her er der bl.a. mulighed for at se tidligere udgaver af EF-tidende, hvor ovennævnte regler offentliggøres, samt finde gode søgemuligheder.

AKTIVSTOFFER

Om ændring af Rådets direktiv 91/414/EØF for så vidt angår udvidet anvendelse af aktivstoffet tetraconazol

Kommissionens direktiv 2010/82/EU af 29. november 2010

Om ændring af Rådets direktiv 91/414/EØF for så vidt angår udvidet anvendelse af aktivstoffet 2-phenylphenol

Kommissionens direktiv 2010/81/EU af 25. november 2010

Om tilpasning til den tekniske udvikling af bilag III til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/42/EF om begrænsning af emissioner af flygtige organiske forbindelser

Kommissionens direktiv 2010/79/EU af 19. november 2010

Miljøministeriet

MiljøDanmark

Nummer 1 – februar 2011
Udgiver Miljøministeriet
Højbro Plads 4
1200 København K
Redaktionsmail
miljoedanmark@mim.dk
Tlf. 33 92 76 00

Bladet udkommer med 6 ordinære numre om året og dækker emner fra:

- Miljøstyrelsen
- Naturstyrelsen
- Kort & Matrikelstyrelsen

Artikler i MiljøDanmark giver ikke nødvendigvis udtryk for Miljøministeriets holdning. Eftertryk af artikler er kun tilladt efter aftale. Brug af citater er tilladt med kildegengivelse.

Redaktion

- **Ansvarshavende redaktør**
Direktør Lars Hindkjær
- **Redaktør**
Carsten Engedal, caeng@mst.dk, tlf. 72 54 42 98
- **Redaktionssekretær**
Ulf Joel Jensen
ujj@kongkuglepen.dk
tlf. 25 54 20 13
- **Billedredaktion**
Fotograf Mikkel Østergaard
mikkelostergaard@image.dk
tlf. 40 16 15 14
- **Design & layout**
Rumfang
britt@rumfang.dk
tlf. 33 69 20 77
- **Udgivelser og lovstof**
Jesper Schmidt, jesch@mst.dk
tlf. 72 54 44 59
- **Journalistpraktikant**
Christoffer Voss, chvos@mst.dk
tlf. 72 54 42 07
- **Tryk**
Rosendahl-Schultz Grafisk, miljøcertificeret (ISO 14001)
- **Forsidefoto**
Mikkel Østergaard

Desuden følges bladet af en redaktionskomité fra ministeriets institutioner

Jakob Lybek og Troels Rolf, Naturstyrelsen; Chris Hammeken, Kort & Matrikelstyrelsen; Thomas Hag og Michael Borg Rasmussen, Miljøministeriets Departement.

Skriv indlæg til bladets redaktion, læs artikler fra gamle numre og se yderligere informationer på bladets hjemmeside www.mim.dk/udgivelser/miljoedanmark

Redaktionen er afsluttet den 27. januar 2011

ABONNER PÅ MILJØ DANMARK

MILJØDANMARK UDKOMMER MED 6 ORDINÆRE NUMRE OM ÅRET – OG DU KAN FÅ ET HELT ÅRS ABONNEMENT FOR BARE 68 KR.

SOM SKOLE, FIRMA ELLER ORGANISATION KAN MAN FÅ TILSENDT 30 EKSEMPLARER AF HVERT BLAD FOR BARE 650 KR. OM ÅRET – INKLUSIV MOMS.

BESTIL DIT ABONNEMENT PÅ MILJØDANMARK VED AT SENDE EN MAIL TIL [INFO@MIM.DK](mailto:info@mim.dk) – ELLER RINGE PÅ 70 12 02 11.

Kun 68,-
pr. år!

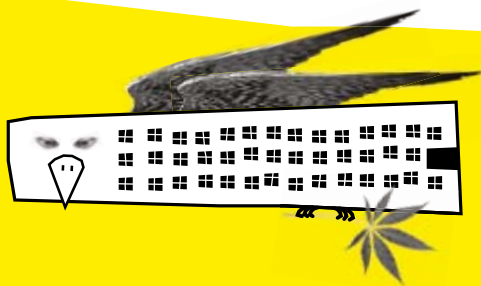
MILJØ
DANMARK

01.2011

Det nye Miljøministerium

SERNUMMER

UD AT KØRE MED DE SKØRE?

Der er fare for at blive høj som en tårnfalk, hvis man køber sig en prototype på fremtidens miljøbil; canadiske Motive Industries har udviklet en ny bybil af et noget specielt materiale. *Af Ulf Joel Jensen*

Kan man ryge en bil?

Umiddelbart må svaret være nej, men en canadisk bilproducent har sat sig for at ændre vores syn på miljørigtige biler radikalt. Motive Industries fra Calgary er nemlig i gang med at udvikle en ny type eldrevet bybil, hvor bilens karosseri er lavet af – hamp.

Prototypen på den nye bil Kestrel (engelsk for tårnfalk) blev præsenteret sidste efterår på et større bilshow i Vancouver, Canada. Og ifølge Motive Industries' direktør Nathan Armstrong har hampebilen store fremtidsmuligheder.

Med et hampekarosseri bliver den nye bil meget let i forhold til biler lavet af andre materialer. Sikkerheden skulle angiveligt være lige så høj, som hvis bilen var lavet af stål, mens det er langt enklere eksempelvis at rette buler ud. Endelig er hamp en nøjsom og billig plante at dyrke; den kræver kun små mængder kunstvanding og få pesticider.

Ikke første bil

– Alt i alt er hamp betragtet som et bygningsmateriale af de allerbedste, opsummerer Nathan Armstrong til den canadiske tv-station CBC i forbindelse med afsløringen af prototypen. Han udbygger:

– Desuden er det ulovligt at dyrke hamp i USA, så det giver faktisk Canada en lille fordel på markedet for miljøbiler.

Men inden Armstrong kommer for langt ned ad det patriotiske spor, skynder han sig dog at give æren for den skæve tanke at bygge biler af hamp tilbage til storebror mod syd. For det er nemlig ikke nogen unik og ej heller canadisk idé at bygge biler af cannabis.

Faktisk var Henry Ford den første til at bygge et hampekarosseri til en bil. Det skete helt tilbage i 1941, men hampebilen blev aldrig sat i produktion, da man i stedet valgte at satse på stålkarosserier.

Tanken om hamp har dog gennem årene tilsyneladende svævet rundt i bildesignernes hjerner: For få år siden lancerede engelske Lotus en opvisningsbil, Lotus Eco, der var delvist lavet af hamp – og tyske Mercedes Benz har flere hampekomponenter i deres biler.

Og så skal det måske afslutningsvis med, at den hamp, der anvendes til blandt andet bilproduktion ikke er af helt samme slags, som den man indimellem kunne have bildesignerne mistænkt for at have røget. Svaret på indledningens spørgsmål må derfor stadig være nej. Selv efter vi i fremtiden måske ser canadiske tårnfalke drøne rundt i de danske byer.

